

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TÜRK ÇİZGİ FİMLERDE
GELENEKSEL TÜRK MOTİFLERİNİN
KULLANILMASI: TRT ÇOCUK ÖRNEĞİ**

Emirhan ZAFER

Prof. Dr. Gültekin AKENGİN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GRAFİK TASARIM ANA SANAT DALI**

Haziran 2023

**TÜRK ÇİZGİ FİLMERDE GELENEKSEL TÜRK MOTİFLERİNİN KULLANILMASI: TRT
ÇOCUK ÖRNEĞİ**

Emirhan ZAFER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GRAFİK TASARIM ANA SANAT DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN 2023

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Emirhan Zafer

26.06.2023

TEZ ONAY SAYFASI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Grafik Tasarım Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Emirhan ZAFER tarafından hazırlanan 'Türk Çizgi Filmlerde Geleneksel Türk Motiflerinin Kullanılması: TRT Çocuk Örneği' Başlıklı tez çalışması 29/08/2023 15:00 tarih ve saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS olarak **KABUL** edilmiştir.

Kabul   **Ret**

Başkan: Prof. Dr. Gültekin AKENGİN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Asuman AYPEK ARSLAN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Çağrı GÜMÜŞ
KTO Karatay Üniversitesi

Türk Çizgi Filmlerde Geleneksel Türk Motiflerinin Kullanılması: TRT Çocuk Örneği (Yüksek Lisans)

Emirhan ZAFER

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Haziran 2023

ÖZET

Araştırma, Türk çizgi filmlerinin geleneksel motifleri kullanım alanları ve amaçları açısından incelenmesi yapılmıştır. Araştırma evreni TRT çocuk kanalında geleneksel motiflerin kullanıldığı beş çizgi film ile sınırlandırılmıştır. Bu çizgi filmler Maysa ve Bulut, Keloğlan masalları, Dede Korkut hikayeleri, Yusufname ve Niloya çizgi filmleridir. Araştırma içerisinde bu çizgi filmlerin seçilme amacı çizgi film içeriklerinde geleneksel motife rastlanmasıdır. Bu araştırmada Türk kültürünün önemli bir parçası olan geleneksel motiflerin günümüze nasıl aktarıldığı incelemiştir. Araştırmanın verileri nitel araştırma yöntemi içerisinde bulunan dokümantasyon araştırma yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak araştırma kapsamında incelenen dokümanlardan elde edilen geleneksel motiflerin kullanıldığı çizgi filmlerin rastlanılan sahnelerinin incelenmesi yapılmıştır.

Bili : 40403
Kodu
Anahtar :Çizgi Film, Geleneksel, Motif, Kültür, TRT Çocuk
Kelimeler
Sayfa : 64
Adedi
Tez : Prof. Dr. Gültekin AKENGİN
Danışmanı

The Use Of Traditional Turkish Motifs In Turkish Cartoons: The Example Of TRT

Children

(M.Sc. /Ph. D. Thesis)

Emirhan ZAFER

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

June 2023

ABSTRACT

The research was conducted to examine the traditional motifs of Turkish cartoons in terms of usage areas and purposes. The research universe was limited to five cartoons using traditional motifs on the TRT children's channel. These cartoons are Maysa and Bulut, Keloğlan tales, Dede Korkut stories, Yusufname and Niloya cartoons. The purpose of choosing these cartoons in the research is to find traditional motifs in cartoon content. In this research, it has been examined how traditional motifs, which are an important part of Turkish culture, are transferred to the present day. The documentation research method, whose data are included in the qualitative research method, was used. As a result, the scenes of the cartoons in which traditional motifs obtained from the documents examined within the scope of the research were examined.

Science Code :40403
Key Words : cartoon, Traditional, motif, culture, TRT Kids
Page Number :64
Supervisor : Prof. Dr. Gültekin AKENGİN

TEŐEKKÖR

Yapılan bu araŐtırmanın tamamlanmasında tez danıŐmanlıđımı űstlenen, ilgi, destek ve katkılarını esirgemeyen, araŐtırmanın her aŐamasında yol gÖsteren danıŐmanım Sayın Prof. Dr. Gűltekin AKENGİN'e, araŐtırmada kaynak tarama, toplama aŐamasında yardımcı olan tűm arkadaŐlarıma ve bu sűreçte desteklerini her zaman hissettiđim aileme sonsuz teŐekkűr ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLULARIN LİSTESİ	x
RESİMLERİN LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
2. ÇİZGİ FİLM	2
2.1. Çizgi Filimin Tarihsel Gelişimi	3
2.2. Çizgi Filimin Türleri	5
2.2.1. Cel Animasyon	5
2.2.2. Stop Motion	5
2.2.3. Paper Animasyon	6
2.2.4. Cutout Ve Siluet Animasyon	6
2.2.5. Flipbook Animasyon	6
2.2.6. Clay Animasyon	6

2.2.7. Rotoskoping Animasyon.....	6
2.2.8. Kolaj Animasyon.....	7
2.2.9. İki Boyutlu Animasyon.....	7
2.2.10. Üç Boyutlu Animasyon.....	7
2.2.11. Hareketli Grafikler.....	7
2.3. Türk Çizgi Filimin Tarihçesi.....	8
2.3.1. Türk Çizgi Filmler Ve Kültürel Bağ Arasındaki İlişki.....	10
2.4. Geleneksel Motifin Tanımı.....	12
2.4.1. Geleneksel Motiflerin Tarihçesi.....	13
2.4.2. Geleneksel Türk Motif Örnekleri Ve Anlamları.....	14
2.4.2.1. Elbelinde Motifi.....	14
2.4.2.2. Koç Boynuzu Motifi.....	15
2.4.2.3. Bereket Motifi.....	16
2.4.2.4. İnsan Motifi.....	16
2.4.2.5. Saç Bağı Motifi.....	17
2.4.2.6. Küpe Motifi.....	17
2.4.2.7. Bukağı Motifi.....	17
2.4.2.8. Suyolu Motifi.....	18
2.4.2.9. Pıtrak Motifi.....	18
2.4.2.10. El, Parmak, Tarak Motifi.....	19
2.4.2.11. Muska ve Nazarlık Motifi.....	19

2.4.2.12. Göz Motifi.....	20
2.4.2.13. Yılan Motifi.....	20
2.4.2.14. Ejder Motifi.....	21
2.4.2.15. Hayat Ağacı Motifi.....	21
2.4.2.16. Akrep Motifi.....	22
2.4.2.17. Kurt Ağızı, Kurt Dişi, Canavar Ayağı Motifi.....	22
2.4.2.18. Damga İm Motifi.....	23
2.4.2.19. Kuş Motifi.....	23
2.5. TRT Çocuk Kanalının Tarihi.....	24
2.5.1. TRT Çocuk Kanalının Ürettiği Çizgi Filmler.....	26
2.5.2. TRT Çocuğun Çocuklar Üzerindeki Kültürel Etkileri.....	27
2.5.2.1. Problem durumu.....	31
2.5.2.2. Varsayımlar	31
3. YÖNTEM	31
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	32
5.SONUÇ.....	44
KAYNAKLAR.....	45

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1.1.	26
Tablo 1.2.	27

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 1.1.	14
Resim 1.2.	15
Resim 1.3.	16
Resim 1.4.	16
Resim 1.5.	17
Resim 1.6.	17
Resim 1.7.	17
Resim 1.8.	18
Resim 1.9.	18
Resim 1.10.	19
Resim 1.11.	19
Resim 1.12.	20

Resim 1.13..	20
Resim 1.14..	21
Resim 1.15..	22
Resim 1.16..	22
Resim 1.17..	23
Resim 1.18..	23
Resim 2.1..	31
Resim 2.2..	32
Resim 2.3..	33
Resim 2.4..	34
Resim 2.5..	35
Resim 2.6..	36
Resim 2.7..	37
Resim 2.8..	38
Resim 2.9..	39
Resim 2.10..	40

1.GİRİŞ

Ülkemizdeki halı, kilim, çanta, heybe, gibi dokuma ürünlerde çok sayıda geleneksel motif ve desen bulunmaktadır. Geçmişte de örnekleri sıklıkla görülen ve günümüze kadar uzanan bu desen ve motiflerin özel anlamlar ve isimler edinerek ayrıştıkları gözlemlenmektedir. Bu desenler ve motifler dokuma türünü, kullananların toplumsal statülerini gösterirken toplumun; isteklerini, arzularını, beklentilerini, inançlarını, medeni durumları ile göç, doğal afet, üzüntü, sevinç, tasa, mutluluk, özlem ve beklentilerini, aşk, ayrılık gibi durumlardaki duygularını ifade eden semboller şeklindedir (dipnotkitap.net, 2006). Geçmiş yıllara bakıldığında toplumun kendi varlığını ifade etmesi için kendi anlayabilecekleri bir dil geliştirdikleri ve bu dili sembol ve motiflerle zenginleştirdikleri gözlemlenmektedir. Yaşadıkları coğrafyaya göre sembollerin anlamlarının değişim gösterdiği de gözlemlenen unsurlardan biri olmaktadır. Bu geleneksel sembollerin birçoğu farklı konu ve bağlamlarda ele alınıp işlenmiş ama topluma nüfuz eden bu öğeler ilgili alan yazında yeterince yer almadığı ve taranan alan yazında hem geleneksel motifler hem de illüstrasyon bağlamında ve çizgi filmlerin geleneksel motifler bağlamında incelenmesiyle ilgili eksiklikler olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda alan yazındaki bu boşluğun doldurulması amacıyla bu araştırma kapsamının TRT Çocuk televizyon kanalında yayınlanan çizgi filmlerin, içerik olarak incelenmesi, ilgili bölgesel motiflerin tespitinin yapılp alan yazına kazandırılması planlanmıştır.

Geleneksel motiflerin geçmişten günümüze kadar anlamını yitirmeden taşınabilmesi için hangi yöntemler kullanılabileceği ya da Türk geleneğinde bulunan motifleri, toplumun ilk basamağı olan çocuklara nasıl aktarılabileceğine dair sorulardan yola çıkılarak, geleneksel Türk motiflerinin Türk çizgi filmlerde nasıl işlendiği ve nasıl aktarıldığı bu çalışma kapsamında gözlemlenerek incelenecektir.

Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkileri üzerinde birçok araştırma yapıldığı incelenen alan yazında gözlemlenmiştir. Çocukların izledikleri çizgi filmlerdeki karakterlerle kendilerini özdeşleştirdikleri ve bazı duyguları ve olaylara karşı verdikleri tepkileri çizgi filmlerden öğrendikleri ya da doğrudan kopyalayarak uygulamaya geçirdikleri gözlemlenmiştir. bu olgular zamanla toplum bilincine de etki etmiştir. Bu nedenle ebeveynler çocuklarının izledikleri çizgi filmler bağlamında seçici olma eğilimi gösterdiği de günlük yaşamda gözlemlenebilir bir olgu haline gelmiştir. Özellikle de Türkiye’de son dönemde değişen algı ve yönelim nedeniyle çocukların Türk kültürüne özgü öğeleri de içeren çizgi filmlerle büyümelerinin aileler tarafından istendiği gözlemlenen olgulardan bir diğeri olmuştur. Bu bağlamdaki taleplerin bir sonucu gibi ortaya çıkan TRT Çocuk televizyon kanalı örneği Türk medyasındaki örneklerin en çok göze

çarpan ögesi olmuştur. TRT Çocuk kanalının özellikle de Türk kültürünün çocuklara öğretilmesi ile ilgili çalışmaları kapsamında Türk yapım çizgi filmlere ağırlık verdiği gözlenen olgulardan biri olmuştur. Geleneksel motiflerin işlenmesi de Türk kültür öğelerinden biri olarak TRT Çocuk için hazırlanan çizgi filmlerin animasyon sanatçıları tarafından en azından sahnelerde kullanılan öğelere yansıtılması bağlamında dikkate alındığı çıkarımına varılabilir. Bu bağlamda bu tezin araştırma amacı ve kapsamı ortaya çıkmıştır.

2. ÇİZGİ FİLM

Araştırma kapsamında elde edilen bulguların doğru bir şekilde incelenebilmesi için araştırmanın ilk adımında alan yazının ilgili bağlam doğrultusunda incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda taranan alan yazın başlıklara ayrılmıştır. Bu başlıklardan ilki olan bu başlık altında çizgi filmler hakkında alan yazından elde edilen veriler açıklanmaya çalışılmıştır. Çizgi filmin tarihsel gelişimini anlatmadan önce toplum içinde kullanılan animasyon ve çizgi film terimlerini açıklamak gerekmektedir. Toplum içinde bu iki kelime eş anlamlı olarak bilinmektedir. Geçmişte ‘çizgi film’ şeklinde tanımlanırken günümüzde ise ‘animasyon, anime, stop-motion ve 3D’ gibi terimlerle de tanımlanmaktadır. Günümüzde en sık kullanılanları ise çizgi film ve animasyon kavramlarıdır. Bu iki kavram halk dilinde eş anlamlı olarak bilinmektedir ve aynı şeyi ifade ettikleri düşünülmektedir. Bu kavramların İngilizce tanımlarının çevrilmesi sonucunda ‘geleneksel canlandırma’ ya da ‘çizgi sinema’ ifadeleri ortaya çıkmaktadır. Aslında bu terimlerin temsil ettikleri anlam filmin yapımı ve türleri bakımından farklılık göstermektedirler.

Görsel sanatın bir formu olarak da tanımlanabilen çizgi film, iki boyutlu bir görsel sanat tekniğidir. Köklerinin grafik sanatı ve plastik sanata dayalı olduğunu görülen çizgi filmin yapım aşamaları bakımından sektörde farklı bir alana sahip olduğu gözlemlenmektedir. Çizgi film sayfa sayfa çizilmiş birçok resmin filme aktarılmasıyla oluşmaktadır. Çizilen hareketsiz resimlerin arka arkaya sıralanarak hareket yanılsaması oluşturularak ekranda sırayla gösterilmesiyle oluşmaktadır. Bu çekim sayesinde hareketsiz olan figürlere hareket ediyor izlenimi kazandırılmaktadır. Televizyon terimleri sözlüğünde ise “tek tek resimlerin ya da devinimsiz nesnelere gösterim sırasında devinim izlenimi yaratacak ölçüde sıralamak ve filme aktarma işi” olarak tanımlanmaktadır. Kuşkusuz çizgi filmi en iyi şekilde anlatan tema Stephenson’un “hareketlendirme sanatı” ifadesidir (Erdoğan, 1994, S.13.). Aslında izleyenler fark etmese de çizilen resimlerin arasında görülmeyen aralıklar bulunmaktadır. Bu teknik çoğunlukla

eğlendirmek amaçlı kullanılır. Çizgi film ilk yapıldığı tarihten bugüne kadar genellikle insanlara hayal ufku geniş ve renkli dünyalar sunmaktadır. Ancak eğitim, propaganda, reklam ve tanıtım gibi alanlarda da kullanıldığını görülmektedir. Bazı özel durumlarda da içerisinde bulunan esrarengiz karakterlerin günlük yaşamın içerisine kadar girdiği gözlemlenmektedir. Özellikle çocukların bu çizgi film karakterlerinin gerçek olduğuna inandıkları sıklıkla görülmektedir. Çizgi film, yapılmaya başlandığı erken dönemlerden bu güne kadar farklı aşamalardan geçip değişim gösterse de çocuklar üzerinde yaratmış olduğu etkiyi hiç kaybetmediği söylenebilir. Çizgi film yaratılma sürecinin diğer plastik sanat dallarına kıyasla en zor sanat dallarından biri olduğu alandaki sanatçılar tarafından da dillendirilmektedir. İzlenilmekte olan çizgi filmin bir saniyesini oluşturmak için genellikle 24 kare çizimin çalışılması gerekmektedir. Bilindiği üzere birkaç dakikalık bir çizgi film için yüzlerce hatta binlerce çizim yapılmaktadır. Tabii bu işlem sadece çizimle yeterli kalmayıp ses ve müzikle de desteklenmelidir. Her yıl tanımı değişime uğrayan çizgi film artık günümüzde bilgisayarlı ortamların sürece dahil edilmesiyle 2D ya da 3D animasyon programları kullanılarak gün geçtikçe gelişmekte ve artık günümüzde canlı resim olarak da adlandırılmaktadır.

2.1. Çizgi Filmin Tarihsel Gelişimi

Alan yazın tarandığında bilim insanlarının çizgi film ve animasyon serüveninin ilk olarak mağara duvarlarında başladığı düşüncesi savunulmaktadır. Hatta İspanya'nın kuzeyinde yer alan Altamira Mağarası'nın duvarlarında 30 bin yıllık hayvan figürlerine rastlanmaktadır. Bu çizimlerdeki figürlerin çizilirken dörtten fazla bacakla çizilmesi figürleri harekete yönlendirme olarak yorumlanmaktadır (Beckerman, 2003: 4).

Peter Mark Roget'in bir makalesinde kaleme aldığı 'görüntünün sürekliliği' terimiyle gerçeğe yönelen icatlardan biri *thaumatrope* olarak gösterilmektedir. Bu icadın 1761-1780 yılları arasında ortaya çıktığı ve çalışma mantığının çok basit olduğu keşfedilmiştir. Yuvarlak bir nesnenin her iki yüzünde birer resim bulunmaktadır. Bu yuvarlak nesnelere karşılıklı gelecek şekilde iki ip bağlanmıştır. Bağlanan iplerin simetrik hareketle çevrilerek yuvarlak kısım döndürülmektedir ve döndürülen bu nesne bir göz yanılması yaratılarak üzerindeki resimlere hareket ediyor izlenimi verilmektedir.

Esasen çizgi filmin doğuşu 1908'li yıllara kadar dayanmaktadır. Dünyanın ilk animasyon çizgi filmi olarak kayıtlara geçen *Fantasmagorie*'in Fransız Emile Chol tarafından 1908 yılında kara tahtaya yapılan çizimler ile başladığı bilinmektedir. Emile Chol bu eser için 700 adet çizim kullanıldığı bilinmektedir. Eser üzerindeki çalışmalar 1930'da

tamamlanarak yayınlanmıştır. Emile Chol'un bu çizgi film üzerinde çalıştığı 1908 ve 1930 yılları arasında çizgi film alanında başka birçok çalışma daha yapılarak farklı teknikler de kullanılmıştır. Bu yıllarda teknolojinin henüz bugünkü seviyesinde olmaması çizgi filmlerin kâğıt üzerine yapılmasını gerektirmekteydi. Kâğıt üzerine yapılan çizgi filmlerin en bilinen tekniği ise stop-motion tekniğidir. Başlangıçta çizgi filmlerin siyah beyaz üretilmekteydi. İlerleyen yıllarda ise yapılan çalışmalara renkler ve daha kaliteli malzemeler de eklenerek farklı boyutlar kazandırılmaya başlanmıştır. Kamera ve görüntü teknolojisinin gelişmesinin yarattığı etkiyle çizgi film dalında çeşitlilik sağlanmıştır.

Aynı zamanda grafik sanatıyla uğraştığı ve iyi bir grafik tasarım uzmanı olduğu bilinen Emile Chol, bu çalışma sayesinde Avrupa'nın ilk animasyon film yapımcısı olarak tarihe geçmiştir. *Fantasmagorie*'in ardından 250'nin üzerinde animasyon çizgi film eseri de ortaya koymuştur.

İlk uzun metraj çizgi film, 1917 yılında Arjantinli Don Frederico Valle tarafından 60 dakika olarak çekilmiştir. Bu filmin ortaya çıkarılabilmesi için 50 bin adet çekimin yapıldığı bilinmektedir. Bu çizgi film teknik olarak siyah ve beyaz renklerle hazırlanmış ve tamamlandıktan sonra birçok sinema sahnesinde yer almıştır. Ayrıca ilerleyen yıllarda çizgi filmin içerisine renk de eklenmiştir. Bray Pictures tarafından yapılan ve **ilk renkli çizgi film** olan ve *The Debut of Thomas Kat* adıyla 1920 yılında sinema sahnelerine dahil edilmiştir. Bu ilk renkli çizgi filmin en önemli yanı ise transfaran selüodlara elle çizilen çizimlerin tersten boyanmasıyla oluşturulmuş olmasıydı.

Teknolojinin hızla gelişmesiyle **ilk sesli çizgi film olan Paul**, 1928 yılında New York Mark Strand sahnesinde gösterime sunulmuştur. İlk sesli çizgi film olarak tarihe geçen bu eserin Paul Terry tarafından yapılmıştır. Bu eserin Ezop'un masallarından esinlendiği söylenmektedir. Yapılan bu çizgi filmdeki eserlerin genellikle kısa metrajlı olduğu görülmektedir. Teknoloji geliştikçe çizgi film sektörünün de sinema sahnelerinde kendine ayrıcalıklı bir yer edindiği anlaşılmaktadır. **İlk uzun metraj sesli film** olan *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler* bunun en belirgin örneğidir. 1937 yılında Los Angeles'daki sahnelerde seyircilere sunulmuştur. Cathay Circle Theatre'da gösterilen *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler*'in Walt Disney yapımı olduğu bilinmektedir. 1932 yılının çizgi film tarihçesi açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. Çünkü bu tarihte bugün de etkinliğini sürdüren **Walt Disney Stüdyoları** ortaya çıkmıştır. Walt Disney Stüdyoları'nın kurulmasının çizgi film sektörünün en önemli adımlarından birisi

olduğunu söylenebilir. Walt Disney Stüdyoları'nın kurulmasının ardından; *Mickey Mouse*, *Donald Duck* gibi çizgi filmler ortaya çıkmıştır. 1934 yılında çekilen *Donald Duck* çizgi filminde sektördeki dönemin en gelişmiş teknikleri kullanılmıştır. Bu dönemdeki çalışmalar da el çizimlerinden yani stop-motion tekniğiyle yapılmıştır. Bilgisayar teknolojileri bugünkü kadar gelişmiş olmadığından dijital yöntemleri kullanmanın 1930'lu yıllarda mümkün olmadığı bilinmektedir. Ancak bu dönemde de el çiziminde 1990'ların sonuna kadar süren gelişmiş yöntemler kullanılıyordu. Çizgi film sanatının en başarılı firmalarından biri 1932 yılında kurulan Disney'dir. Disney firması yarattığı birçok karakter toplum tarafından çok sevilmiştir. Bunlardan biri ve en popüler olanı *Mickey Mouse* karakteridir. Disney firması 1937 yılında sektördeki ilk sesli film ile sektöre giriş yapmıştır. Bu çizgi filmin adı *Steamboat Willie*'dir. Daha sonraki yıllarda teknolojinin de gelişmesiyle birlikte çizgi film yapımı kolaylaşmıştır. Çünkü birçok insanın yapacağı işi tek başına yapma kapasitesine sahiptir. Bu gelişmeyle beraber el yapımı çizgi filmler geride kalmış gözüke de şu an çizgi film animasyon eğitimlerinde ilk olarak el yapımı stop-motion tekniği öğretilmektedir.

2.2.Çizgi Film Türleri

Çizgi film sanatı geçmişten günümüze kadar uzanan köklü bir sanat dalıdır. Tarihte çizgi film çalışmaları 1908'li yıllarda başladığı bilinmektedir. O tarihten bu güne kadar teknolojinin gelişmesiyle birlikte çizgi film animasyon sanatı de kendi içerisinde gelişerek çeşitlilik kazanmıştır. Çizgi film animasyon sanatı içerisinde pek çok çeşitlilik bulunduran bir sanat dalıdır. Bu animasyon çeşitlerinin bir kaçı hala geleneksel yöntemler ile yapılırsa da teknoloji tamamen animasyon sanatının içerisine hâkim olmuştur. Her bir animasyon çeşidinin yapılış ve hazırlanış süreleri farklılık gösterse bile amaçları ortaktır. Geçmişten bu güne çizgi film sanatı pek çok gelişmeler göstererek çeşitlenmiştir.

2.2.1. Cel Animasyon

Teknoloji gelişmeden önceki yıllarda animasyon yapmak çok meşakkatli bir işti. Bu nedenle yapımı en zor olan animasyon tekniği klasik animasyondur. Klasik animasyon, adından da anlayabileceğimiz gibi kâğıt kalem ile yapılan bir animasyon tekniğidir. Kağıtlara çizilen figürlerin hareketlerinin birleşimi ile oluşmaktadır. Bir saniye gibi kısa bir süre için 24 çizim yapılması gerekmektedir. Bu teknikte genellikle sessiz çizgi filmler yapılmaktadır.

2.2.2. Stop-Motion Film

Stop-Motion, diğeri adı ile duraklı çekim olarak da bilinir. Bu teknik durağan 3 boyutlu objeleri hareket edermiş gibi gösteren bir animasyon tekniğidir. Teknik içerisinde materyal olarak kukla ya da oyun hamuru kullanılır. Yapılan karakterlerin iskeleti oluşturulur. Bu tekniğin yapılış süreci hareketsiz olan materyale hareket verilerek verilen hareketin fotoğrafı çekilerek yapılır. Çekilen her hareket, art arda sıralanarak oynatılma dizimi haline getirilir. Son olarak çekilen resimlerin oynatılması ile film ortaya çıkar. Bu teknik çoğu çizgi film ile aynıdır.

2.2.3. Paper Animasyon

Bu animasyon türü daha çok kâğıt animasyon adıyla bilinmektedir. Yapılacak olan çizgi filmin karakterleri ve sahnelerinin tek tek çizilerek hazırlandığı bir çalışma türüdür. Bu hazırlanan sahnelerin ayrı ayrı çekimleri yapılmaktadır. Yapılan bu çekimler sonrasında sanal ortamda birleştirilme işlemi yapılır. Çekilen bu sahneler durağandır ve sahnelerin arka planına ses efekti ya da bir insanın seslendirdiği hikâyeye yerleştirilerek o sahneyi görsel bir anlatım şekline çevirmektedir. Bu animasyon türünün en önemli örneği *South Park* olarak gösterilmektedir.

2.2.4. Cutout Ve Siluet Animasyon

Daha çok kâğıt animasyon adıyla bilinir. Bu teknik tamamen el yapımı bir tekniktir. Genellikle kâğıt üzerine çizilen karakterlerin renklendirilmesiyle oluşur. Çizilen bu karakterlere hareket etkisi verilmektedir. Bu teknikte de her hareket fotoğrafı bir film haline getirilir.

2.2.5. Flipbook Animasyon

İstenilen sayıda sayfaya, saniyede 24 kare olacak şekilde çizilir. Çizilen görüntülerin art arda koyulmasıyla sayfalar hızlı bir şekilde çevrildiğinde hareketli görüntüyü canlandırır. Bu teknikte ışıklı masa kullanılır. Bu sayede bir karenin çiziminin üstünde diğeri sahne çizilebilir ve bu şekilde sayfada kayma olması engellenir.

2.2.6. Clay Animasyon(Kil Animasyonu)

Bu animasyon tekniğinde sahnedeki arka plan ve karakter tamamen kilden oluşur. Günümüzde daha çok plasterin kullanılarak yapılmaktadır. Plasterin, kil gibi kurumadığından karakterin hareketleri daha kolay verilmektedir. Bu animasyon tekniğinin en önemli eseri *Mary and Max* olarak bilinmektedir.

2.2.7. Rotoskoping Animasyon

1914'ten beri animasyonda kullanılan bir tekniktir. Gerçekçi bir görüntü oluşturmak için karakterlerin hareketi yakalanarak kare kare olacak şekilde kopya edilir. Tipler bu çizimlerin üstüne uyarlanarak oluşturulur.

2.2.8. Kolaj Animasyon

Teknik olarak video kolaj olarak da bilinmektedir. Fotoğraf, çizim, baskı çeşitleri gibi malzemeler kullanılarak ve bu malzemeler kesilip bir araya getirilerek müzik ve arka fon seslendirme eklenmesiyle oluşturulur.

2.2.9. İki Boyutlu Animasyon

Teknolojinin hızlı gelişimi ile animasyon yapım sürelerinin kısaldığı ve aynı zamanda yapılan çizgi filmlerin kalitesinde pozitif yönlü değişim sağlandığı söylenebilir. Artık kâğıt kalemin yerini bilgisayarlar ve özel olarak geliştirilen tabletler almıştır. Bu tabletler sayesinde çizgi film yapımı kolaylaştığı söylenebilir. İki boyut isminden anlaşılacağı üzere tabletlerde çizilen mekânlar üzerinde figürlerin bir video ortamında oynatılması yöntemiyle yapılmasıdır. Bu kolaylıklar çizgi film sektöründe çeşitliliğe ve hızlanmaya yol açmıştır.

2.2.10. Üç Boyutlu Animasyon

Teknolojinin tamamen animasyon sektörü içerisinde kendine önemli yer edinmesiyle animasyon içeriğinde çeşitliliği sağlamıştır. Animasyon yapımı bu teknikte tamamen bilgisayar üzerinden yapılmaktadır. 3D animasyon tekniği bilgisayar ortamındaki programlar sayesinde kukla oynatmak gibi kolay bir şekilde hazırlanabilmektedir. Öncelikle tabletlerde çizilen karakterler 3D modelleme yöntemiyle bilgisayar ortamına aktarılır. Aktarılan bu karakterlere hareket etmeleri için bazı komutlar verilir. Bu işlemler (modelleme, doku girme, hareketlendirme vb.) tamamlandıktan sonra *render alma* işlemi yapılır. Bu işlemin de tamamlanmasının ardından video ortamında çizgi film karakteri hazır hale getirilmiş olur.

2.2.11. Hareketli Grafikler

Bu tür, diğerlerinden farklıdır. İçinde karakter ya da bir hikâye olması gerekmez. Televizyonda görülen reklamlar, haberler ve hava durumu gibi hareketli yazılar bu tür animasyon yöntemine dahil edilir.

2.3. Türk Çizgi Filmin Tarihçesi

Türk çizgi film tarihi incelenecek olursa Türkiye’de çizgi film sektörüne olan ilgi 1930’lu ve 1940’lı yıllarda başladığı söylenebilir. Bu yıllar arasında Batı’da gelişmekte olan çizgi filmler Türkiye’deki sinemalarda da yer almıştır. Türk sinema sahnelerinde yer alan bu çizgi filmler ile çizgi film sektörüne olan ilgiye artışı başladı gözlemlenmiştir. Türkiye’de çizgi film sektörünün başlangıcını Türk karikatür sanatçılarının ele aldığını söylenebilir. Bu başlangıcın en önemli örneği Cemal Nadir Güler’in ilk karikatür tiplemesi olan *Amca Bey* karakterini gösterebiliriz. Fakat bu dönemlerde animasyon tekniği Türkiye’de gelişmediği için teknik yetersizlikten dolayı bu çalışma tamamlanamamıştır. Türkiye’deki çizgi film sektörü başlangıçtan itibaren Yüksel Ünsal, Erim Gözen, Tonguç Yaşar, Tan Oral gibi birçok sanatçının öncülük ettiğini bilinmektedir. Çizgi film teknik olarak zor bir sanat dalı olduğu için sanatçılar genellikle deneysel çalışmalar ile ön plana çıkmışlardır. Ancak bireysel çalışma üretiminde çok da verimli olduklarını söyleyemeyiz.

Türk televizyonları için uzun metrajlı çizgi filmlerin başlangıcı 1980’de TRT ve Kültür Bakanlığı’nın desteğiyle sağlanmıştır. Türk karikatür sanatçıları çizgi film dalında yaptıkları ilk çizim denemelerinde Türk Kültürüne hep önem verdiklerini göstermiştir. Bu tutarlılık sayesinde yapılan çizgi film çalışmalarında Türk kültürünün izlerine rastlanılmaktadır. Bu kültürel başlangıca verebileceğimiz en iyi örnek ise *Zeybek Dansı (1947)* isimli çalışma örneğidir. Bu çalışma bir çizgi filmde daha çok dans eden bir figürü yansıtmaktadır. Figür, Ege yöresine ait kıyafetler taşımakta ve yöre dansını temsil etmektedir. Üç dakika gibi kısa bir çalışma olmasına rağmen Ege yöresine ait olan kültürel tutumun en dikkat çekici özelliğini ortaya koymuştur.

Araştırmalara göre Yüksel Ünsal tarafından hazırlanan *Evvel Zaman İçinde, Nasrettin Hoca, Keloğlan ve Gülderen Sultan* çizgi film çalışmasında Türk kültürünün önemli karakterlerini içermektedir. Türk kültürünü tamamen ele almış olan bu çalışmada Nasrettin Hoca, Keloğlan gibi ana karakterler yer almıştır. Fakat bu yıllarda Türkiye’deki teknik yetersizlikten dolayı tamamlanması için çalışma ABD’ye gönderilmiştir. Ancak bu çalışma, ABD’de belirtilmeyen bir nedenle kaybolduğu söylenerek tamamlanamamıştır. Yapılan bu çalışmadan geriye sadece birkaç dakikalık sahnenin kaldığı bilinmektedir (Türk Canlandırma Tarihi Belgeseli, 51:00- 52:00, Alsaç, 1994, s.47).

Yüksel Ünsal’ın yapmış olduğu fakat bilinmeyen nedenlerle tamamlayamadığı *Evvel*

Zaman İçinde, Nasrettin Hoca, Keloğlan ve Gülderen Sultan isimli çalışmanın ardından 1968 yılında Ferruh Doğan, Tekin Aral, Oğuz Aral, ilk Türk güreşçisini temsilen *Koca Yusuf* isimli bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma Koca Yusuf'un ABD'deki yarışmalarını ve yarışmalar sonrası ülkesine dönerken geçirdiği bir kaza sonrası hayatını kaybetmesi konusunu işlemiştir. Bu çalışmanın Yüksel Ünsal'ın ABD'de kaybolan çalışmasına istinaden gönderme yaptığı söylenmektedir. Koca Yusuf'un Türk kültüründen izler taşıyan bir karakter olduğunu söyleyebiliriz. Türk kültürünün tamamen özgün olarak kullanılan ve buna en sağdık kalan çizgi film ise *Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü* adlı çalışmadır. Türk kültürünün önemli izlerinden olan hat sanatından yola çıkılarak yapılan bu çalışmanın adını tarihe yazdığını söyleyebiliriz. Bu çizgi film çalışmasının senaryosunu o yılların tarihçilerinden olan Sezer Tansuğ yazmıştır. Senaryo ise tam olarak şöyledir; "*Bu Ne Amentü Gemisiydi ki Yürümezdi Vav'lar Soluya Soluya Kürek Çekti Hz. Ali'nin Yüreği Titredi "Yâ Hak" Okunu Gerdi "Yâ Hak" Oku Varıp Yüreği Deldi "Ah Mine'l Aşk" Dedi Gözlerinden Yaşlar İndi Vardı geminin Altına Erişti Amentü Gemisi Yürüdü Gitti..."* sözleri eşliğinde Arap alfabesinden harflerin karakterleştirildiği bir kısa filmidir. Film 1972'de Adana Altın Koza'da Seçici Film Özel Ödülü almış ve 1973'de Annecy Film Şenliği'nde gösterime giren ilk Türk çizgi filmi olmuştur (Alsaç, 1994, s.48).

Türk çizgi film tarihinin en önemli adımı 1980'lerde TRT'nin Türk çizgi filmlere sağlamış olduğu destekle başlamıştır. Türkiye'de 1980'li yıllarda televizyonunda hayatımıza girmesiyle çizgi film sanatçıları ve TRT artık uzun metrajlı çalışmalar üretmek için adımlar atmışlardır. Bu çalışmalar içerisine yine öncelikli olarak Türk kültürü ön planda tutulmuştur. Türk kültür tarihinin masallarda anlatılan *Nasrettin hoca, Evliya Çelebi, Deli Dumrul, Bohaçhan, Hacivat ile Karagöz, Keloğlan* gibi kültür tarihimize öncülük eden isimler ele alınmıştır. Bu adımlar Türk çizgi film tarihi için başlangıç olsa da TRT Çocuk kanalında hala daha yayınlanan çizgi filmleri görmekteyiz. TRT Çocuk kanalı 2008 yılında yanına başlamasının ardından Türk çizgi film yapımlarına olan desteğin arttığını söyleyebiliriz. Bu yıllardan itibaren Türk çizgi film adına birçok şirket kurulmuştur. Bu da Türk yapılaşmanın önemli bir olgusudur. Bu sayede Türk kaynakların artması sağlanmıştır. Bu artışın Türk kültürünün çocuklar ile buluşmasında önemli rol oynadığını söyleyebiliriz.

Bu sayede Türk kültürü kaynaklarının kullanılması ve geleceğin çocuklarına aktarılması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Türk kültürünü yansıtmaları bakımından bakacak olursak *Maysa ve Bulut* çizgi filmi örnek gösterebiliriz. Bu çizgi film, içerik bakımından Türk kültürünü büyük ölçüde yansıtan bir çizgi filmidir. İçerisindeki *Maysa* isimli karakter bir Yörük kızını canlandırmaktadır. Yörüklerin geleneklerini, giyim-kuşamlarını, yaşam tarzlarını ve gelenekleri

gibi daha pek çok kültürel konuları ele alınmıştır. Türk tarihinin önemli bir parçası olan Yörük geleneğinin günümüz çocuklarına aktarılması bakımından önemli bir role sahip olmuştur. Bu örnek TRT'nin birçok çizgi filminden sadece bir tanesidir. Diğer örnekler ise *Çelebi ve Laklak*, *Keloğlan*, *Hacivat ve Karagöz Dünyayı Geziyor* ile *Küçük Hazerfen* gibi Türk kültürü için değerli yapıtlardır. Tamamıyla Türk yapımı bu çizgi filmler kültür aktarımı bakımından tarihte önemli yere sahiptirler. Eski zamanlarda kültür aktarımını büyüklerimizin anlattığı halk hikâyeleri ve masallardan öğreniyorduk. Günümüzde bu görevi çizgi filmlerin üstlendiği görebilmekteyiz.

“Türk yapımı olan bu çizgi filmler o kadar dikkat çekici olmuştur ki UNESCO tarafından düzenlenen Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi'nde yer alan tanımına göre “En geniş anlamıyla kültür, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgudur.”(UNESCO, 1982, Akt. Oğuz 2011: 128).”

Kültür sürekliliği sağlanması bir toplum için önemli bir faktördür. Çünkü kültür toplumu bir arada tutan bağlardan oluşur. Bu bağlar sayesinde toplum bir birlik haline gelir. Kültür aktarımı konusuna bu yönden bakacak olursak ne kadar önemli olduğunu anlayabilmekteyiz. Bu nedenle çizgi film animasyon sanatçılarında büyük ölçüde görev düşmektedir.

2.3.1. Türk Çizgi Filmler ve Kültürel Bağ Arasındaki İlişki

Bir toplumun en önemli unsurlarından birisi de kültürdür. Kültür aktarımı ve kültürel süreklilik her toplum için önemli bir konudur. Bu konuya tarih boyunca üzerine durulmuştur. Son yıllarda ise Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) 17 Ekim 2003 yılında Paris'te düzenlenen 32. Genel Konferansı'nda, somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesini kabul etmiştir. Türkiye ise bu konuda ki duruşunu 19 Ocak 2006 yılında bu konuya dahil olarak göstermiştir. Somut olmayan kültürel miras sözleşmesini UNESCO şöyle açıklamaktadır; toplumun kültürel miras olarak tanımladıkları uygulamalar, anlatımlar, bilgiler, beceriler, temsiller ve bu başlıklara ilişkin kültürel mekânlar, araçlar toplum kültürünün bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın internet sitesinde Somut Olmayan Kültürel Miras Alanları belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2013: 13-17). Bir topluma ait kültürel değerler yaşatılması ve nesilden nesile aktarılması gereken en önemli konudur. Kültürel mirasın taşınmasında sözlü anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve el sanatları geleneği gibi birçok başlık altında sınıflandırılmıştır. Kültürel mirasın taşıyıcılığı bakımından en önemli unsur ise sözlü anlatımlardır. Sözlü anlatımlar ise destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, masallar, fıkralar gibi başlıklardan oluşmaktadır.

Son yıllarda sinema salonlarında büyükçe ilgi toplayan animasyon filmleri kültürel değerlerin gelecek nesile aktarılması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü çizgi filmler hem yazılı hem de sözlü anlatımlı kültürel değerleri konu alarak toplum için önemli birer kaynak olmuşlardır. Bu kültürel değerleri ele alarak günümüze uyarlanmışlardır. Kültürel değerleri günümüze aktarmak için teknolojiyi kullanarak içeriğinde değişiklik yapmadan hayata geçirmek kültürel değerlerin taşınması bakımından oldukça önemli rol oynamaktadır. Türklerin bu kültürcü tutumu diğer ülkelere de etkisi olduğunu söyleyebiliriz. *Mulan*, *Aladdin*, *Pocohontas* gibi çizgi filmleri örnek olarak gösterebiliriz. Farklı ülkelerin farklı kültürel değerleri bu sayede çizgi filmlerin ana konusu haline geldiğini söyleyebiliriz. Çizgi filmlerin geleneksel alıntıları yeniden yorumlayarak günümüze aktarması toplum kültür aktarımı bakımından önemli rol aldığını bu sayede söyleyebiliriz. Bu konu üzerinden hemen hemen her ülkeden örnekler bulmak mümkündür. Japon animeleri, Yunan Mitolojisi ve Disney'in üretimi olan *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler* örnekleri bu alanda tanınan eserlerdir.

Türk çizgi film tarihinin her döneminde Türk kültürünün zengin içeriğinden bahsedildiğini söyleyebiliriz. Türk çizgi film senaryolarında başında gelen *Keloğlan*, *Nasrettin Hoca*, *Evliya Çelebi*, *Dede Korkut Hikâyeleri*, *Hacivat ve Karagöz* gibi eserleri görebiliriz. Bu eserlerin Türk çizgi film tarihi için vazgeçilmez bir kültürel değer olarak kaldığını söyleyebiliriz. Çünkü hala günümüzde devletin resmi kanalı olan TRT çocuk kanalında ki çizgi filmlere senaryoları bakımından öncülük ettiğini söyleyebiliriz. Bu senaryoların geliştirilerek günümüze uyarlanması kültür zenginliğini artırmasına yola açtığını gözlemlemekteyiz. Örnek verecek olursak Türk kültüründe eski bir oyun olan misket oyunundan esinlenerek üretilen 'cille' çizgi filmini gösterebiliriz. Bu çizgi film çocuklar için heyecan verici bir yapıya sahip olduğu bilinmektedir. Çünkü unutulmaya yüz tutmuş bir gelenek olan cille oyunu senaryosu güncellenerek günümüz çocuklarına aktarılması kültür zenginleşmesi açısından önemli olduğunu vurgulayabiliriz. Bu çizgi film aynı zamanda UNESCO'nun amaçlamış olduğu somut olamayan kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusuna öncülük ettiğini söyleyebiliriz. Tabi

Türk kültüründe somut olmayan kültürel miras bununla sınırlı değildir. 2013 yılında Türkiye tarafından UNESCO'ya sunulan açıklamada şu başlıklara da yer verilmiştir. Bu başlıklar ise şu şekildedir; Mevlevi sema törenleri, karagöz, nevrüz, semah, alev-i Bektaşî ritüeli, meddahlık. Bu konular üzerinde yıllar geçtikçe yapılan çalışmalara devam edildiğini söyleyebiliriz. Bunun amacı da unutulmuş ya da unutulmaya yüz tutmuş kültürel değerlerimizin sürekliliğini ve zenginliğini korumak olduğunu söylenebilir. Günümüz çizgi film sanatçıları eğitim verdikleri öğrencilerin ve akademisyenlerin de bu konu üzerinde çalışma yapmalarını destekledikleri söylenebilir. Bu sayede Türk çizgi film tarihi için hem özgün eserler hem de kültürel değerlerin sürekliliği açısından önem taşıdığı gözlemlenmektedir. Bu tutumla Anadolu üniversitesi güzel sanatlar bölümünde öykü tasarımı ve senaryo çalışmaları gerçekleştirilmiş ve umut verici sonuçların elde edildiğini gözlemlemekteyiz. Türk çizgi film tarihi için atılan bu adım umut verici olsa da kültürel mirasın sürekliliğini sağlamak için senaryoların daha verimli kullanılması gerekmektedir. Böylece Türk çizgi film tarihinin gelişiminin önü açıldığını söyleyebiliriz.

2.4.Geleneksel Motifin Tanımı

Motif kelimesinin tanımını birçok dalda tanımlamamız mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Motif kelimesi kapsamlı bir kelime olduğunu bilmekteyiz. Hayatımızın her alanında motifler ile karşılaşmamız mümkün olduğunu gözlemlemekteyiz. Sözlük anlamı tekrarlanan öğelerin yarattığı desen olarak bilinmektedir. Motif kelimesi Fransızca kökenli bir kelimedir. Motifler birçok farklı boyutta, desende, renkte olabilmektedirler. Motifleri her toplumun içerisinde görmemiz mümkündür. Çünkü motifler toplumların kültürel öğelerini taşımaktadırlar. Buna örnek verecek olursak; gül motifi batı kültüründe sevgi, aşk ve romantizmi yansıtmaktadır. Fakat doğu kültüründe ise gül motifi saflık, sevgi ve mutluluğu simgelerler. Aslında anlam bakımından birbirlerine yakın olsa da kullanıldıkları alan bakımından farklılık gösterebilmektedirler. Motifleri hayatımızın her alanında rastlamamız mümkündür. Günümüzde hala kullanımı vardır. Motiflerin kullanımı sanat ve tasarım alanlarında yaygınca rastlamaktayız. Genellikle tekstil ürünlerinde eskiden beri halı ve kilimlerde, döşemelik kumaşlarda, giyimde, aksesuarda, dekoratif objelerde, porselenlerde ve mimari alanlarda kullanıldığını görebilmekteyiz. Grafik sanatında da motiflere çokça rastlamaktayız. Genellikle logolar da, reklam panolarında, ambalajlarda gibi tasarım öğelerinde kullanıldığını görebiliriz. Motifler

tasarım açısından basit gözükseler de aslında her tasarıma derinlik ve detay özelliği katarlar. Tekrarlanan öğeler tasarıma çekicilik ve ilginçlik algısı yaratırlar. Örneğin küçük motifler zarif bir etki yaratırken büyük motifler ise gösterişli bir algı yaratırlar. Genel olarak motif kelimesi ve kullanımına bakarsak tasarımın temel bir ögesi haline gelmiş ve tasarım estetiği üzerinde birçok farklı şekilde önemli bir yapıya sahiptir. Motifler sadece görsel sanat alanında sınırlı değildir. Bir yazarın edebi bir eserinde bilinçli olarak tekrarlanan öğeleri yan yana kullanması kurguyu güçlendirmek açısından önem taşır. Buna da edebi eser içerisinde motifleme denir. Motif kelimesi edebi metinlerde kullanılmadığı için bu ederler içerisinde bunu ayırt etmek için ‘tekrarlama’ kelimesi olarak kullanılır. Bir edebi eser okurken metin içerisinde belli aralıklarda birçok kez kullanılan kelime kurgu üzerinde etki yaratıyor ise bu edebi eserde motifleme vardır. Motiflere gündelik hayatımızda sıkça rastlamamız mümkündür. Mesela bir film ya da dizi de bir karakter sürekli belli bir hareketi yapıyor ise buda motiflemenin bir türüdür. Motif kelimesinin her alanda bir tanımına rastlamamız mümkündür.

İnsanlık tarihi boyunca motiflere rastlamamız mümkündür. Belirli bir uygarlık aşamasında insanların yalın motifler kullandığını gözlemlemekteyiz. Bu zamanlarda yalan ve aldatmaca insanlar için suç anlamı taşımaktaydı. Bu nedenle eski zaman motiflerinde aldatıcı perspektiflere rastlamamaktayız. Bu dönemlerde motifler daha çok inançları doğrultusunda kullandığını söyleyebiliriz. Bu tarz motifler ise kutsallık anlamı taşımaktaydı. Bu dönemlerde motifler basit şekillerden oluşmaktaydı. Yani genellikle nokta ve çizgi gibi basit sembolik öğelerden oluşmaktaydı. Bu dönemlerde motifleri insanlar doğa olaylarını, inançlarını, dile getiremedikleri duygularını yansıtmak için kullanmışlardır. İlerleyen çağlarda toplumun ve insanlığın da gelişmesiyle artık motiflerinde anlamları derinleşmiş ve çeşitlenmiştir. İnsanlar öğrendikçe motifleri hayatlarının her alanında kullanmaya başlamışlardır. Örneğin, bereket, bolluk, tanrı, iyilik, kötülük, uğur, uğursuzluk, geçmiş, gelecek, temizlenme, kirlenme gibi birçok alanda çeşitlenme göstermiştir. “Dokumacılıkta semboller, dokuyucunun semboller aracılığıyla dönemin toplumsal yapı ve olaylarını, içinde bulunduğu sosyal çevre ve şartları sözlü anlatım yerine simgelerle, işaretlerle anlatılmasını sağlamıştır. Halılarda duygu, düşünce, olay ve olguların aktarımı, motifler ve renklerle sağlanmıştır. Anadolu

halılarındaki motifler ve renkler sözsüz iletişim aracı görevini de üstlenmişlerdir” (Akpınarlı, Begiç, Kuzay Demir, 2020: 68).

2.4.1. Geleneksel Motiflerin Tarihçesi

Dünya tarihinin en kalıcı ve en köklü değeri geleneksel motifler olduğu görülmektedir. Geleneksel motifler geçmişten günümüze uzanan ve hayatımızın hemen hemen her alanında rastlayabileceğimiz bir eserlerdir. Geleneksel motifler günümüzde pek fazla önem görülmesine de kültür tarihi açısından oldukça önem taşımaktadır. Kültür zenginliğinin başyapıtları olarak ta tanımlanırlar. Geçmişten bu güne bakıldığında insanlık tarihi boyunca bin bir çeşit toplumların dünya üzerinde yaşadıklarını bilmekteyiz. Bu toplumların kalıntılarına rastlamamız çok zor olsa da onlarında geleneksel motifleri kullandığını görebilmemiz mümkündür.

Geleneksel motifler Türk sanatçıların sanat içerisinde yeni yorumlara ve sanat içerisinde yeni kültürel değerler katmakta ışık olmuştur. Bu sayede Anadolu kültür öğeleri ve değerleri açısından önemli bir bağ kurulmuştur. Anadolu ressamlarının kültürel değerleri resmetme anlayışı 1783 Fransız İhtilali sonrası oluşan ulusçuluk anlayışını ön plana çıkarmıştır. Türk resimlerinde gelenekselliğin başlangıcını ikinci dünya savaşı olarak da tanımlanmaktadır. Geleneksel kaynaklara (minyatür, hat, kilim, halı) doğru bir yöneliş başlamıştır. Bu kaynaklar üzerinde bulunan geleneksel motifler Türk resim sanatı içerisinde yerini almaya başlamıştır. Geleneksel motiflerin sanat içerisinde yaygınlaşması 1950’li yıllarda Türk ressamların geliştirdikleri üslupla yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu adımlarla beraber Türk sanatçıları Türk resim sanatını taklitten uzaklaştırıp özgün bir yapı içerisine sokmuşlardır. Bu fikrin en önemli savunucusu dönemin önde gelen sanatçılarından olan Bedri Rahmi Eyüpoğlu’dur. Bedri Rahmi Eyüpoğlu Türk sanatının pırlantasıdır. Eyüpoğlu’nun düşünceleri Türk sanat camiasını derinden etkilemiştir. Bu adımla beraber sanat içerisinde gelenekselleşme yoluyla motiflere yer verilmeye başlanmıştır. 1950’lerin sonunda Bedri Rahmi’nin gelenekselden beslenip oluşturmaya çalıştığı özgün sanat olumlu sonuçlar vermeye başlanmıştır.

2.4.2. Geleneksel Türk Motif Örnekleri ve Anlamları

Türk kültürü ve tarihi bakımından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Geleneksel motifler kültürümüzün en kıymetli değerlerinden birisidir. Motifler genel olarak dokuma

ürünlerinde görmemiz mümkündür. Dokuma ürünleri olarak heybe, halı, kilim, çanta, kıyafet gibi kategorilerde rastlamaktayız. Bu motifler geçmişten günümüze kadar uzanmaktadır. Bu motiflerin her birinin ayrı ayrı anlamları (toplumsal statülerini, istek, arzu, beklenti, inançlarını, evlilik, bekârlık, göç, felaket, üzüntü, sevinç, tasa, mutluluk, özlem) ve desenleri vardır. Bu anlamları toplumsal olaylardan, duygulardan, insanların yaşantılarından kazanmışlardır. Türk gelenekleri arasında en belirgin motif kullanımı dokumacılık olduğunu bilmekteyiz. Dokumacılıkta kullanılan bu semboller motif olarak tanımlanmaktadır. Motiflerin bir arada kullanımını ise desen olarak da tanımlanmaktadır. Motiflerin kullanımını yerine ve olaylara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Yani insanlar toplum içerisinde inançlarını, düşüncelerini ve duygularını sürekli dile getirmek yerine kendilerine böyle bir yol izlediği görülmektedir. Buradan geleneksel motiflerin anlamları ve şekillerini toplumsal olaylar ile doğrudan ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

2.4.2.1. **Eli belinde Motifi :**

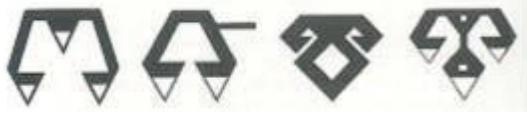
Resim: 1.1.

Eli belinde motifi dişiliği simgelemektedir. Sadece dişiliği değil aynı zamanda analık, doğurganlık, uğur, bereket, kısmet, mutluluk gibi anlamları da taşımaktadır.

İlk çağ insanları ana tanrıçaya taptıkları için toplumdaki rolü oldukça büyüktü. Çünkü kadınların üreme ve yavrulama gibi olağanüstü bir özelliği olduğu için bunun ancak bir tanrı tarafından yapılabileceğine inanıyorlardı. Erkeklerin ise bu konudaki konumunun bilinmeyişiinden kadın daha ön planda tutulduğu bilinmektedir. İlk insanlar ana tanrıçaya Afrodite, Hera, Kibele, Atena, Leto, İştâr, Artemis, Hepa, İşiş gibi isimler vererek kendi dillerince adlandırmışlardır.

Tarihsel araştırmalara göre kadına tapımın ilk kez İ.Ö. 7000-8000 yıllarında Mezopotamya'da başladığı bilinmektedir. Bu bilgilere batı Anadolu'da Beycelus ve Çatalhöyük gibi yerleşim yerlerinde yapılan tarihi kazılarda rastlanmıştır. Eski çağlarda Anadolu topraklarında tarım kültürünün oldukça yaygın bilen nitelikli şehirlerin ortaya çıkışıyla ve günümüzdeki dokumalar da kullanılan eli belinde motifi ana tanrıça ile özdeşleştiği bilinmektedir. Bu özellikle eli belinde motifinin kültürel inanç mirası olarak günümüze kadar ulaştığını gözlemlenmektedir. (Özkaya, 2019:265)

2.4.2.2. Koç Boynuzu Motifi:

Resim: 1.2.

Koç Boynuzu Motifi ilk çağlardan beri yaygınca kullanılan bir motif olduğu bilinmektedir. Bu motif güç, kuvvet ve kahramanlık anlamı taşıdığı söylenmektedir. Koç Boynuzu Motifi erkekler arasında yaygınca kullanıldığı görülmektedir. Çünkü erkekler toplum içerisinde daha güçlü ve savaşçı bir yapıya sahip oldukları için Koç Boynuzu Motifinin erkekler ile özdeşleştiği görülmektedir. Boynuz sembolü keçi ve koçların gücü ve kuvvetini anımsatmaktadır. Bu motif genellikle erkek tanrıça tarafından kullanılmaktaydı. Koç Boynuzu Motifini ilk olarak tarihte Sümerler tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Sümerlerin ana tanrıçası olarak bilinen İnanna'nın eşi Dumuzi'dir. İlk olarak onun kullandığı bilinmektedir. Farklı uygarlıklara bakacak olursak Akad uygarlığında Temmuz, Mısır'da Osiris, Hitit'te Telepinu, Helen'de Adonis, Firig'de Attis tarafından kullanıldığı tarihi kayıtlara geçmiştir.

Türk kültürüne bakacak olursak koç, keçi ve koyun boynuzu sembollerini mezar başlıklarında yaygınca kullanıldığını görmemiz mümkündür. Ölen kişinin ne tür bir karaktere sahip olduğunu belli etmek için mezar başlıklarında geleneksel motifler kullanıldığı görülmektedir. Koç Boynuzu Motifi Türk dokumacılık sanatında bordür ve göbek kısımlarında işlendiğini görebilmekteyiz.

2.4.2.3. Bereket Motifi:

Resim: 1.3.

Bereket motifi anlamına bakacak olursak isminden de anlayacağımız üzere bereketi sembolize etmektedir. Fakat anlam derinliği oldukça zengindir. Bazı kaynaklarda karpuz, kavun, incir, dut, nar, üzüm, bitki gibi meyveleri sembolize etmektedir. Başka bir

kaynakta ise yılan balık, geyik, kelebek, boğa, yılan, ejder gibi hayvanları da temsil ettiği gibi sonsuz mutluluk anlamını ifade etmektedir. Bereket sembolü eski çağlardan beri yaygınca kullanılan bir semboldür.

2.4.2.4. İnsan Motifi:

Resim: 1.4.

İnsan motifi Anadolu kültüründe doğum-ölüm törenlerin de kullanılmaktaydı. Aslen Şaman kültürünün bir devamı olarak ta bilinmektedir. Anadolu’da sıkça rastlanan insan figürlü motif genellikle kız ve erkek çocuklarını sembolize etmektedir.

Türk dokumacılık sanatında ise bu figürün kullanıldığı zaman erkek ya da kız çocuk beklentisi olduğu anlamını taşımaktadır. Farklı bir kaynakta ise uzaklarda gurbetteki sevdalısı anlamını ifade eder. Bir diğer anlamı ise çalışkanlığın yaratıcı aklın sembolü olduğu bilinmektedir.

2.4.2.5. Saçbağı Motifi:

Resim: 1.5.

Saç bağ motifi Anadolu’da yaygın olarak kullanılmaktaydı. Bir tür evlilik sembolüdür. Evlilik çağına gelmiş ve evlenmeyi isteyen kızlar el işi dokumacılık yaparken bu motifi kullandığı bilinmektedir. Evlenmek isteyen kızlar tek örgü ve zülûf kestikleri bilinmektedir. Hatta yeni evli genç kadınlar ise saçlarını çift örgü yapıp saç uçlarına ise

renkli ipliklerle süslediği tarihi kayıtlarda yer almaktadır.

2.4.2.6. Küpe Motifi:

Resim: 1.6.

Küpe motifi eski çağlarda cinselliği sembolize etmektedir. Evlenmek isteyen genç kızlar kendilerine eş bulmak için bu motifi kullanıp kendilerini belli ettiği bilinmektedir. Daha sonraki çağlarda ise bu motif çeşitlendirilmiştir. O dönemlerde erkekler de küpe takmıştır. Erkeklerde ise ne tür bir mesleğe sahip olduğunu ayırt etmek için kullanılmıştır. Genellikle sağ kulakta kullanılmıştır. Padişahlar ve dervişlerin de küpe taktığı bilinmektedir.

2.4.2.7. Bukağı Motifi:

Resim: 1.7.

Bukağı motifi bir birleştirici bağ kurucu bir motif olarak bilinmektedir. Ailenin devamlılığı birliği anlamın da taşımaktadır. Günümüzdeki nişan yüzüklerinin kırmızı bir kurdele ile bağlanması da buradan gelen bir gelenektir. İsmi ise atların ön iki ayağına bağlanan zincirden aldığı bilinmektedir.

2.4.2.8. Suyolu Motifi:

Resim: 1.8.

Suyolu motifi Anadolu için bir yaşam döngüsünü ifade etmektedir. Su insanlık için

yaşamı ve ölümü temsil etmektedir. Hem yaşamın hem de ölümün simgesidir. Su, bereket, soyluluk, saflık, erdemlik, bilgelik gibi karakteristik özellikler de taşımaktadır. Anadolu dokumacılık sanatının hemen hemen her örneğinde suyolu motifine rastlamamız mümkündür. Hatta çini sanatı gibi sanat dallarında da suyolu motifine rastlamaktayız. Suyolu motifi simgesel özellik olarak ejder motifini andırmaktadır. Farklı kültürlerde ise meander motifi olarak ta bilinmektedir. İsmi ege denizine dökülen menderes *Meandrosmenader* nehrinden aldığı da bilinmektedir.

2.4.2.9. Pıtrak Motifi:

Resim: 1.9.

Pıtrak motifi aslında bir bitkidir. İsmi de ondan aldığı bilinmektedir. Bu bitki dikenleriyle insanlara veya hayvanlara yapışması özelliğiyle bilinir. Bu dikenli bitkinin dikenlerinin insan üzerindeki kötü gözleri uzak tuttuğuna inanılırdı. Anadolu insanı onu nazarlık motifi olarak da adlandırmıştır. Pıtrak kelimesi Anadolu insanında bolluk anlamında kullanılmaktadır. Meyve ağaçlarındaki bolluk ‘pıtrak gibi’ olarak deyimle dirilmiştir. Bu nedenle un çuvalı ya da değirmenlerde bu motifi kullanmışlardır.

2.4.2.10. El, Parmak, Tarak Motifi:

Resim: 1.10.

Yaratıcının insan ile hayvan arasında fiziksel olarak oluşturduğu en büyük farklılık el olduğu bilinmektedir. Eski çağlardan beri el sembollerine rastlamamız mümkündür. Bu

çağlarda el figürü dinsel konularda kullanıldığı bilinmektedir. İlerleyen çağlarda büyük el ve ayak izi desenlerine rastlamamız mümkündür. İnsan için el hükmetme, kuvvet ve kudret gibi anlamları taşımaktadır. Anadolu dokumacılık sanatında ise el motifi hemen hemen her alanında kullanılmıştır. Bu motif gerçek şekli ile kullanılsa da çok farklı stilize edilmiştir. Parmak ve tarak şeklinde kullanılan bu motif üçlü, beşli ve altılı gibi şekillerde de kullanılmıştır. Bu örneklere Anadolu dokumacılığında sıkça rastlamamız mümkündür.

2.4.2.11. Muska Ve Nazarlık Motifi:

Resim:1.11.

Nazar motifi hem geleneksel hem de dini bir motif olduğu bilinmektedir. Nazar bildiği üzere belli özellikler taşıyan bir motiftir. Savunmasız göz alıcı insan, nesne veya canlılara gelebilecek zararlardan uzaklaştırıldığına inanılan bir batıl inançtır. Bu inançta gözlerden fıskıran bir kuvvetin sihirli bir şekilde isabet ettiği nesneyi kurban ettiğine inanılmaktadır. Böyle bir inançta ana elaman göz olduğu için göze göze karşılık vermenin mantıklı bir yol olduğuna inanılmıştır. Bu sebepten dolayı göz ya da göze benzeyen şekiller rengi ya da biçimi bakımından göze benzer şekilde kullanılarak sembolize edilmiştir. Bu motif de bu batıl inancın bir muskası olarak da adlandırılmıştır.

Motifler bir geometri içerisinde oluşmaktadır. Bu motif de göze ve muskaya benzetilerek basitleştirilmiş üçgen şeklini almıştır. Anadolu dokumacılık sanatında sıklıkla rastlanan bir motif olduğu bilinmektedir. Çünkü nazara olan batıl inanç hala günümüzde de gözlemlenmektedir.

2.4.2.12. Göz Motifi:

Resim:1.12.

Göz vücudun bir parçasıdır. Motif olarak anlamını da bu şekilde yansıtılmıştır. Nazar motifinde olduğu gibi kötü niyetli inançları taşıdığı anlamını yansıtmaktadır. Fizyolojik açıdan da görsel algı işlevini taşıdığı bilinmektedir. Algılamak ve görselliğin entelektüel sembolü olarak da tanımlanmaktadır. Gözler iyi niyetli olabildikleri kadar kötü niyetli de olabilmektedirler. Çünkü insan gözü vücudun dışı açılan kapısı olarak bilinmektedir. Işığa olan yetisi nedeniyle derin anlamlar taşıdığı anlatılmaktadır. Budizm inancına göre insanın üçüncü bir gözü vardır inancı savunulmaktadır. İnsanların bu göze ulaşabilmesi için ruhsal aydınlığa ulaşmaları gerektiği görüşü savunulmaktadır. Toplum içerisinde göz işitme gözü, gönül gözü gibi anlamlarının da yaygınca kullanıldığı bilinmektedir.

Anadolu dokumacılık sanatında göz motifi nazarı önlediğine inanılmaktadır. Bu nedenle dokumalıkta bereket, eli belinde, Koç Boynuzu gibi motiflerin içerisinde ya da yanında kullanıldığına sıkça rastlanmaktadır.

2.4.2.13. Yılan Motifi:

Resim: 1.13.

Yılan motifi eski bir tanrıyı sembolize etmektedir. Eski inançlarda hayvanları tanrı olarak tanımlayan inançlar olduğu bilinmektedir. Yılan tanrısı da hayatın yaratmış olduğu güçlerin efendisi özelliğini taşımaktadır. Toplum içerisinde insanın ruhunu temsil ettiği de bilinmektedir. Yılanların en önemli somut özelliği olan deri değiştirmesi onların ölümsüz olduğu anlamını taşıdığı bilinmektedir. Yılanlar toprak altında mağaralarda yaşayabildiği bilinmektedir. Bu nedenle ölen insanların ruhlarıyla konuşabildiği hatta onlarla beraber yaşadığı düşüncesine inanıldığı bilinmektedir. Böylelikle birçok efsanenin ve büyüün efendisi olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde hekimliğinde sembolü olan bu motif panzehir birliğini tanımlar. Alevi toplumunda yılan motifi kutsal sayılan sopa ile bağdaştırılmaktadır.

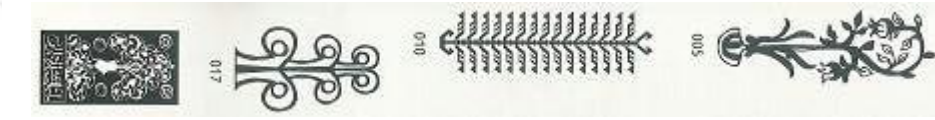
Yılan motifi sanat eserlerinde dünyanın yaratılışı, kuvveti ve ölümsüzlüğü sembolize eden bir anlamı taşıdığı bilinmektedir. Anadolu dokumacılık sanatında yılan motifi bulut, ejder ve zikzak olarak anlamlar taşımaktadır.

2.4.2.14. Ejder Motifi:

Ejder efsanelerden dinlediğimiz gizli hazinelerin ve gizli şeylerin bekçisi olarak bilinmektedir. Dünya üzerine kabul edilen en büyük yaratık özelliğini taşımaktadır. Ejder su ve havanın hâkimliği ile tanımlanmaktadır. Bereketli yağmurların öncülüğünü yaptığı söylenmektedir.

Ejder motifi her ne kadar eski çağlarda rastlanan bir motif olsa da Anadolu dokumacılık sanatında da rastlamamız mümkündür. En sık rastlandığı yerler ise Selçuklu kervan sarayları olduğu bilinmektedir. Çünkü Ejder Motifi sonsuzluk ve ebedi hayatı simgelemektedir.

2.4.2.15. Hayat Ağacı Motifi:

Resim: 1.14.

Hayat ağacı motifi hayatın içerisinde oluşan sürekli gelişim ve değişim anlamını taşımaktadır. Ağaç eski çağlardan beri toplum içerisinde toprağın bir mucizesi olarak tanımlanır. Evrenin üç elementini oluşturan birleştirici sembolüdür. Bu üç element cennet simgeler. Hayat ağacının yeryüzü ile cennet arasında iletişim sağladığına inanıldığı söylenmektedir. Bu sebepten insanlar dileklerini bir kurdele ya da çaputla ağaçların dallarına bağlayarak inançlarını yerine getirdiği söylenmektedir.

Hayat ağacı motifi Anadolu dokumacılık sanatında en çok kullanılan motifler arasında yer almaktadır. Dokumacılık sanatında hayat ağacı iyilik ve güzellik anlamında işlendiği bilinmektedir. Ağaçlar buldukları bölgeye köklenip yerleşmelerinden dolayı yerleşikliği sembolize ettiği söylenmektedir.

Hayat Ağacı Motifi sadece Anadolu dokumacılık sanatında kullanılmamıştır. Evrensel bir motif olduğundan dolayı müzikte, edebiyatta, cam, tezhip, minyatür, çini ve çömlek gibi alanlarda da kullanıldığı gözlemlenmiştir.

2.4.2.16. Akrep Motifi:

Resim: 1.15.

Akrep motifi ismini akrep hayvanından almıştır. Akrep motifi şeytan ruhunu temsil ettiği de söylenmektedir. Bu motifin Akrep'in özelliği olan koruma amaçlı kullanıldığı bilinmektedir. Efsaneye göre akrep şöyle der: *"Ben ne doğal bir ruhum ne de şeytan. Bana dokunan herkese ölüm getiririm. İki boynuzum bir kuyruğum var. Boynuzlarımın adı acımasızlık ve nefret; kuyruğum ise hançerdir. Ben sadece bir kez doğururum. Diğer yaratıklarda bereket işareti olan doğum benim için bir ölüm işaretidir."*

Akrep kötü niyeti simgelemektedir. Bu özelliğini de kendisinin düşmanlarına karşı sürekli pusuda olduğundan almaktadır. Anadolu dokumacılık sanatında ise akrep motifi kilimlerde evin korunması anlamında kullanıldığı bilinmektedir. Bunu nazar motifinin nazardan korunmak gibi kullanılmasıyla özdeşleştirilmektedir.

2.4.2.17. Kurt Ağızı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi :

Resim: 1.16.

Kurt Ağızı Motifi kurt ağzının şeklinin stilize edilmiş ve sembolleştirilmiş halidir. Sembolize edilmiş şekline bakacak olursak bir kurdun dişlerini anımsattığını görebilmekteyiz. Stilize edilmiş bu şekilde kurdun karakteristik özelliklerini de aktarıldığı bilinmektedir. Örnek verecek olursak kurtların karanlıkta görebilme yeteneğine sahip oldukları için sembolize edilen bu motife güneş motifi olarak ta tanımlanmaktadır.

Bazı inançlara göre kurt tanrının bir yoldaşı olarak tanımlanmaktadır. Kurtlar bazı toplumlarda güçlü bir yoldaş olarak sembolleşmiştir. Her toplumda kurt önemli bir yere sahiptir. Anadolu dokumacılık sanatında kurt izi motifi koruma anlamında kullanılmaktadır. Bu motifin kullanıldığı dokumacılık ürünlerinde insanların yaşadığı yerlerinin korunacağı inancı ile kullanılmıştır. Dokumacılıkta seccade, kilim, duvar halısı gibi ürünlerde kenar bordürlerde kullanıldığı görülmektedir.

2.4.2.18. Damga İm Motifi:

Resim:1.17.

Damga motifi bir toplumun varoluşunu ifade eden bir anlam taşımaktadır. Çünkü Türk toplumu tarih boyunca kendilerini ifade etmek için bir damga im kullanmışlardır. Bu motif o toplumun içerisindeki her eşya üzerinde kullanılmıştır. Bunun amacı da toplumların ürettiği eşyalarının diğer toplumlarla birbirlerine karışmaması için kullanılmıştır. Bunun yanı sıra bu damga im sayesinde toplum kültürlerinin birbirlerine karışmaması ve gelecek nesillere aktarılması da sağlandığını söyleyebiliriz.

Bu gelenek günümüzde hala kullanılmaktadır. Bunu günümüzde kullanılan logolar ve rumuzlar gibi örneklerle rastlamamız mümkündür. Damga im motifi tıpkı hayat ağacı motifi gibi neslin sürdürülmesi ya da ölümsüzlük gibi anlamlar taşıyan motifler ile beraber kullanıldığı gözlemlenmektedir.

Toplumların iz bırakma güdüsü kültürlerinin devamlılığı açısından evrensel olarak benimsenmiştir. Motifler birlerce yıl boyunca toplumların günümüze aktarılmasında öncülük etmiştir. Motifler bu kültürlerin aktarımında önemli bir köprü görevi sağladığı bilinmektedir. Bu bilgilerden anlaşılabilir ki motifler medeniyetlerin en değerli kalıntılarıdır.

2.4.2.19. Kuş Motifi:

Resim:1.18.

Kuş motifi insanlık için birçok anlam taşıdığı bilinmektedir. Kuş bazen sevgiliyi, bazen ölümü, bazense sevgiyi ifade ettiği tanımlanmaktadır. Kuş motifini insanlar toplumun her alanında kullanmışlardır. Dokumacılık sanatında kullanılan bu motif tapınak halılarında, evlerde, toplumun ortak kullanım alanlarının birçoğunda kuş motifine rastlamamız mümkündür. Kuş insanlar için her zaman ilham kaynağı olduğu gözlemlenmiştir. Örnek olarak insanlar kuş kemiğinden müzik aleti, nazarlık ve takı gibi ürünler yaptıkları bilinmektedir. *Hezarfen örneğindeki gibi kuş kanadı takıp Galata Kulesinden kendini*

aşağı salmış; kuşun gagası, kanadı, pençesi ayrı ayrı stilize edilerek Anadolu insanının günlük yaşamının bir parçası olmuştur.

Kuş ve aslan motifleri Anadolu Selçuklu devleti tarafından arma olarak ta kullanılmıştır. Osmanlı devleti döneminde kuş motifine kumaşlarda, mezar taşlarında çinilerde ve kadifelerde sıkça rastlanmıştır. Orta Asya'da ise kuş motifinin en çok kullanıldığı kültür ise şaman kültürüdür.

2.5. TRT Çocuk Kanalının Tarihi:

TRT Çocuk kanalı Türk televizyon tarihinin ilk Türk çizgi film kanalı olarak tarihe geçmiştir. TRT çocuk kanalı resmi yayına geçmeden önce 24 Ekim 2008 Cuma günü televizyonda bir deneme yayını yapmıştır. Bu deneme yayınının olumlu sonuç vermesiyle 1 Kasım 2008 cumartesi günü tamamıyla resmi yayına başlamıştır. TRT çocuk kanalının asıl kuruluş amacı okul öncesi ve okul çağındaki çocuklar için içerikler üretmektir. Bu üretilen içerikler çocukların yaşları, algı düzeyleri ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlanmıştır. TRT Çocuk kanalı 3-12 yaş gruplarındaki çocukları ele almıştır. Bu proje kapsamında çocukların zihinsel ve bedensel ihtiyaçlarını karşılamak, geliştirmek ve tamamlamaları amaçlanmıştır. Çocukların toplumdaki en önemli birey oluşunu ön planda tutmuştur. Bu tutum üzerine TRT Çocuk kanalı çocuklar için hem eğlendirici hem de öğretici içerikler üretmek üzerine adımlar atılmıştır. TRT Çocuk, Türk çocuklarının gelişimine katkıda bulunmak, kültürel miraslarını korumak ve çocukları eğlendirirken öğretmeyi hedefleyen önemli bir televizyon kanalıdır. Türkiye'deki çocukların hayatlarında önemli bir yer edinen TRT çocuk, yaratıcı ve eğlenceli içerikleri ile çocukların büyüme ve öğrenme süreçlerinde değerli bir kaynak olmuştur. Bu adımlar atılırken milli eğitim unsurlarının dışına çıkılmamaya özen gösterilmiştir.

TRT çocuk kanalı 24 saatli yayına geçmeden önce 2008'den 2015'e kadar TRT okul ve TRT 4 kanalları ile değişimli yayın yapmıştır. TRT çocuk ilk olarak televizyon yayıncılığına trt 4 adı altında yayına başlamıştır. 2008 ve 2011 yılları arasında bu isim ile yayınlarını sürdürmüştür. 2011 yılında ise değişime geçerek TRT okul kanalı ismini almıştır. 2011 ve 2015 yılları arasında bu isim altında yayınlarını sürdürmüştür. TRT kanalının çocuklar için 24 saat süreli yayın yapan tek kanalı olmuştur. Ayrıca 2017 yılında TRT çocuk kanalı güncellenerek ilk HD yayınına yapmaya başlamıştır. 2021 yılında ise klasikleşen trt logosundan ayrılarak kendine özel logo oluşturulmuştur. Türk

çizgi filmler TRT'nin 1978 yılında benimsemiş olduğu Türk kültür, gelenek, örf ve adetlerini çocuklara aşılacak amacıyla yapılmaya başlanmıştır. 1980 ve sonrasında TRT'nin desteği ile Türk çizgi filmlerin üretimi artmaya başlamıştır. TRT çocuk yayına başladığından bu güne Amerika, Azerbaycan ve KKTC'de yayınlar yapmıştır. Kanal, Türkiye'deki çocuklara hitap etmenin yanı sıra TRT'nin uluslararası yayınlarında da önemli bir rol oynamaktadır. TRT çocuğun yayınları, Türk çocuklarının yanı sıra diğer ülkelerdeki çocuklar tarafından da izlenmektedir.

TRT çocukta yayınlanan ilk çizgi film 'Pembe Panter'dir. Ünlü animasyon karakteri pembe panterin maceralarını konu alan bir çizgi film serisidir. İlk olarak 1964 yılında üretilen ve Blake Edwards tarafından yönetilen pembe panter filminin başarısı üzerine, karakterin popüleritesi artmış ve çizgi film serisi olarak devam etmiştir. Pembe panter, komik ve absürt olaylarla dolu maceralarında izleyicileri eğlendirirken, eşsiz bir tarzı ve ikonik karakteri ile çocukların ve yetişkinlerin sevgisini kazanmıştır. TRT çocukta pembe panterin çizgi film serisi izleyicilerle buluşarak bir nesilden diğerine aktarılmıştır. TRT Çocuk kanalında Türk animasyonların henüz gelişmemiş olmasından dolayı ilk olarak yabancı çizgi film Pembe Panter yayınlanmıştır. 2008 yılından sonra TRT çocuk kanalının kurulması ve teknolojinin gelişimi ile birlikte üretilen 3D filmlerin çoğunlukta olduğu çizgi filmler oluşturulmaya başlanmıştır. Bu yıllarda üretilen geleneksel hikâyelerden esinlenen keloğlan, dede korkut, Barbaros, karagöz ve Hacivat gibi örneklerle kanal Türk çizgi filmlerin atışına destek olmuştur. TRT çocuk bu çizgide ilerleyerek Türk örf, adet ve geleneklerinin günümüze taşınmasına ışık tutmuştur. TRT kanalı ile çalışan çizgi film üreticileri bu anlayışla beraber boğaçhan, az gittik uz gittik(evliya çelebi), dede korkut gibi Türk kültüründe önemli rol oynayan karakterleri içeren çizgi filmler üretmişlerdir. Sonuç olarak TRT çocuk kanalı Türk kültür ve geleneklerinin günümüz çocuklarıyla buluşmasını sağlayarak onların gelişimine katkıda bulunmuştur.

2.5.1. TRT Çocuk Kanalının Ürettiği Çizgi Filmler:

Okul Öncesi Yapımlar:

Yayın tarihi	Ad
2013	Doru
2015	Akıllı tavşan momo
2015	Ciciki
2016	Ege ile gaga
2016	Elif'in düşleri
2016	Kare
2017	Pırıl
2017	Aslan
2018	Elif ve Arkadaşları
2018	Mavi dünya
2019	Erdem
2020	Yade yade
2021	<i>Kaptan Pengu ve Arkadaşları</i>
2021	Kız kulesi masalları
2022	Yusufname
2022	Hazine takipçileri

Tablo 1.1.

]

Çizgi Diziler:

Yayın tarihi	Ad
2014	Maysa ve bulut
2014	Rafadan tayfa
2014	Vikingler (2013 versiyonu)
2015	İbi
2016	Bulmaca kulesi
2016	Heidi
2018	Emiray
2019	Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu
2020	Trafik tayfa
2021	Max ve maestro
2021	Nils ve uçan kaz
2021	Z takımı
2022	Babamın gölgesi 1915
2022	Sagun Ayberk Kehribar ile boncuk SER-a Yusufname

Tablo 1.2.

2.5.2. TRT Çocuğun Çocuklar Üzerindeki Kültürel Etkileri

Kültür toplumlar arasındaki farklılığı oluşturan, toplumlar arasındaki bu farklılığı oluştururken aynı toplumun içerisindeki bireyleri birleştiren; nesilden nesle aktarılan, aktarılırken değişen kendine özgü unsurları ile toplumun benliğini oluşturan yaşam biçimidir. Kültür toplumun özünü oluştururken aynı zamanda toplumu birlik içinde tutan, düzenli bir toplum oluşmasını sağlayan maddi ve manevi değerlerdir. Kültürün bu birleştirici özelliği onun toplum için önemini göstermektedir. Bir toplumun en birleştirici etkilerinden birisi kültürdür. Kültür toplum içerisinde farklılık gösterse bile bağlayıcı özellik taşımaktadır. Bir toplumun en önemli yapı taşlarından birisi olarak ta kabul edilir. Bu nedenle kültür sosyolojisinin temel ilgi alanı kültürün “toplumsal yapının oluşmasındaki rolünü aydınlatmak, onun düzen kurucu ve aynı zamanda da kurulu düzeni değiştirici rolünü” ele almaktır (Köktürk, 2013: 17).

Kültürün toplum için önemini aktarırken toplumun en önemli yapıtaşı olan çocuklar üzerinden temeli atmak gerekir. Çocukların gelişim süreci çok fazla aktif oldukları bir süreçtir. Çocuklar bu öğrenme sürecinde her şeye ilgiliyle, merakla yaklaşır ve öğrenmek ister. Çocukların bu süreçte öğrendikleri kalıcı hafızalarında yer edinir. Dolayısıyla bu dönemde öğrendikleri hayatları boyunca onlara eşlik eder ve aynı şekilde bu bilgilerini kendileri ile birlikte ileriye taşırlar. İşte tam bu noktada kültürün de geleceğe aktarımı için çocuklar kilit taşıdır. TRT çocuk kanalı da bu nedenlerden ötürü Türk kültürünü çocuklara aşlamayı amaç edinmiştir. Ki kültürümüzün geleceğe aktarılmasında ve yaşatılmasında katkıda bulunabilsin. Kültür, çocukların yaşadıkları toplumun değerleri, normları, inançları ve gelenekleri gibi unsurları içeren bir dizi sosyal faktördür. Çocukların kültürle etkileşimleri, onların düşünce şekillerini, davranışlarını ve değerlerini şekillendirir. Bu etkileşimin çocuklar üzerindeki etkilerinden biri dil ve iletişimdir. Kültür, çocukların dil becerilerini geliştirmelerinde önemli bir rol oynar. Ana dilin öğrenilmesi, kültürel değerlerin, normların ve bilgilerin aktarımı için kritik bir araçtır. Ayrıca, kültürel olarak uygun iletişim becerileri edinmek, çocukların diğer insanlarla etkileşim kurmalarını kolaylaştırır. Bir diğeri değerler ve inançlardır. Kültür, çocuklara doğru ve yanlış arasındaki farkı öğretir. Kültürel değerler ve inançlar, çocukların etik ve ahlaki değerlerini şekillendirir ve onlara rehberlik eder. Bu değerler, toplumun beklentilerini ve normlarını yansıtır. Bu normları karşılayan davranışlar ve geleneklerdir. Kültür, çocuklara nasıl davranacaklarını ve belirli sosyal durumlarda nasıl hareket edeceklerini öğretir. Çocuklar, kültürel olarak önemli kabul edilen davranışları, ritüelleri ve gelenekleri takip etmeyi öğrenir. Bu, toplumun sosyal uyumunu sağlar ve birlik hissi yaratır. Birey bir toplumda kendinin o toplumdaki birisi olarak hissetmeye başladığında kendi kimliğini de kazanmaya başlayacaktır. Kültür, çocukların kimlik

oluşumunda da önemli bir rol oynar. Çocuklar, kültürleri aracılığıyla kendilerini tanır ve diğer insanlarla ilişkilerini kurar. Kültürel kökenleri, inançları ve değerleri, çocukların benlik algısını etkiler ve onlara aidiyet duygusu sağlar. Bu aidiyet duygusuna çocuğun yetiştiği toplumdaki sanat ve edebi eserlerde katkı sağlamaktadır. Kültür, çocukların sanat, edebiyat ve müziği keşfetmelerini sağlar. Sanat eserleri ve hikayeler, çocukların hayal gücünü geliştirir, empati yeteneklerini artırır ve kültürel mirası tanımalarına yardımcı olur. Sonuç olarak, kültürün çocuk üzerindeki etkisi oldukça derindir. Çocuklar, kültürel bağlam içinde büyüdükçe, bu etkileşimler onların dünya görüşlerini, değerlerini ve davranışlarını şekillendirir.

TRT Çocuk da bu faktörleri kapsamlı şekilde ele alarak ürettiği çizgi filmleri ve programları Türk kültürünü çocuklara aşlamak için projelerini bu doğrultuda hazırlamaktadır. Çizgi film sektörünün Türkiye’de çizgi film sanatının başlamasının ardından Türk animasyon sanatçıları çalışmalarında Türk kültürünü yansıtan içerikler üretme anlayışını benimsemişlerdir. Bu benimseyiş günümüze kadar sürmüştür. TRT çocuk kanallıda bu anlayışın dışına çıkmayarak Türk kültürüne katkıda bulunmaya devam etmiştir. Ayrıca 2011’de çıkan “Radyo ve Televizyon Kurulu ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu”nda madde 14’te yer alan “Genel ve tematik içerikli yayın yapan televizyon kuruluşlarının, çocuk yayınlarında çizgi filmlere yer vermeleri halinde, çizgi filmlerin en az yüzde yirmisinin, diğer çocuk programlarının en az yüzde kırkının Türkçe dilinde üretilmiş yapım olması ve Türk kültürünü yansıtması zorunludur.” İfadesi ile Türk çizgi film üretimi devlet tarafından desteklendiğini göstermektedir. Keloğlan, Pepee, Cille, Canım Kardeşim, Allah’ın Sadık Kulu: Barla, Küçük Hazerfan, Biz İkimiz, Nane ile Limon gibi pek çok çizgi film yapılmaya ve bu çizgi filmlerde Türk kültürü yansıtılmaya başlanmıştır (Türkmen,2012:147).

Bu anlayışa örnek olarak TRT çocukta yayınlanan keloğlan çizgi filmini örnek gösterebiliriz. Keloğlan karakteri Türk toplumunda nesilden nesle anlatılan hikâyeleri ile meşhur bir karakterdir. TRT Çocuk’ta keloğlan karakterini Türk kültürünü yansıtıcı faktörler ile dijital platformda işlemiştir. Keloğlan çizgi filminde Türk kültürüne özgü giyim kuşam, ailevi yapı, ahlaki değerler, toplumsal normlar gibi birçok faktörü işlemişlerdir. Keloğlan çizgi filminde yer alan animasyon karakterlerinin isimleri örgülü, kara, inatçı, Balkız gibi Türkçe kelimelerden oluşmaktadır. Bunun nedeni kültür ve dil ilişkisi açısından önemli bir değer taşımasıdır. Bunların yanı sıra masallarda geçen karakterler tamamıyla hayal ürünüdür. Keloğlan karakteri ise tıpkı masallardaki gibi iyi kalpli, zeki, uyanık, kel gibi özellikleri birebir yansıtılmıştır. Keloğlan karakteri masallarda olduğu gibi akli gücün maddi güçten daha değerli olduğunu vurgulayan bir

yapısı olduğu işlenmiştir. Bu işlenen yapıyla çocukların aklın ve düşünmenin önemi anlatılmaya çalışılmıştır. Keloğlan karakteri hariç diğer karakterler hayal ürünü olduğu gibi Türk masal kahramanlarına benzerlik göstermezler. Bu çizgi filmde sadece kötü karakter olan vezir ve cadı karakteri bir nevi masal kahramanı özelliğini taşımaktadır. Keloğlanın içerik olarak şiddetten uzak tasarlanması çocukların şiddet eğiliminden uzak tutulmasının bir göstergesidir. Keloğlan karakterinin annesi ile tek yaşaması günümüz tek başına çocuk yetiştiren ebeveynlere örnek olmaktadır. Dolayısıyla keloğlan çizgi filmi her aile tipinden örnek barındırmaktadır. TRT'nin amaç edindiği bu ilkeler doğrultusunda hazırladığı yayınlardan keloğlan çizgi filmi, popüler kültürün aktarıldığı çizgi filmler arasında, milli kültürün aktarılması ve günümüz çağına ulaştırılması bakımından pozitif etki yaratarak, toplum içinde sağlıklı bireyler yetiştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

2.5.2.1. Problem durumu:

Türk çizgi filmlerinde geleneksel motifler hangi amaçla kullanılmıştır?

2.5.2.2. Varsayımlar:

- 1- Türk çizgi filmlerinde geleneksel motifler dekor amaçlı olarak da kullanılmış olabilmektedir.
- 2- Geleneksel motifler çizgi filmler içerisinde anlamları ile beraber kullanılmış olabilmektedir.
- 3- Çizgi filmlerde kullanılan geleneksel motifler geleneksel kültürün devamlılığı amacıyla da kullanılmış olabilmektedir.
- 4- Çizgi filmlerde kullanılan geleneksel motiflerin sadece Türk çizgi filmi olduğunu belirtmek için kullanılmış olabilmektedir.

3.YÖNTEM

Çizgi filmlerdeki geleneksel motiflerin değerleri konu edinen bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Yapıcı eleştiri bölümünde seçilen çizgi filmlerin ilk 20 sahneleri izlenip, senaryodaki geleneksel motifler incelenmiştir. Dizi bölümünde kullanılan motifler, alan yazında yer alan motifler ile karşılaştırılmıştır. Veri toplama ile analizin birlikte yürütülmesi bu yaklaşımın en önemli özelliklerinden biridir. Karşılaştırılan motiflerin gerçek anlamları verilerek, benzerlik ve farklılıkları açısından ortaya koyulmuş ve motiflerin gerçeğe uygunluğu belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmada beş adet Türk yapım çizgi film *Yusufname*, *Niloya*, *Keloğlan*, *Dede Korkut Hikâyeleri*, *Maysa Ve Bulut* ile sınırlandırılmıştır.

TRT çocuk yapımı bu çizgi filmler incelemek için seçilmiştir. Bu çizgi filmlerin seçilme sebebi içerlerinde geleneksel motif örneklerine rastlanan çizgi filmler olmalarıdır. Bu çizgi filmlerin geleneksel motifleri kullanım amaçları ve benzerlikleri yönünden değerlendirilmiştir. İncelenen çizgi filmlerin kullandıkları geleneksel motiflerin çocuklar üzerindeki kültürel etkileri gözlemlenmiştir.

4.ARAŞTIRMA BULGULARI

Yapılan araştırma kapsamında TRT çocuk kanalının hazırlamış olduğu çizgi filmlerin içerisinde geleneksel motiflerin kullanım alanları gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgular üzerinden değerlendirilmeler yapılmıştır. İncelenen çizgi filmler arasından geleneksel motiflere rastlanan çizgi filmler ele alınmıştır. Ele alınan bu çizgi filmlerin içerisinde geleneksel motiflerin hangi amaçla kullanıldıkları yorumlanmıştır. TRT çocuğun hazırladığı Türk çizgi filmlerin geleneksellik anlayışı kapsamındaki çizgi filmlerin kültürel etkileri bakımından değerlendirilmiştir. Türk kültürünün geçmişten günümüze aktarılmasında önemli rol taşıyan Türk çizgi filmler geleneksel motifleri hangi amaçla kullandıkları incelenmiştir. Geleneksel motifler günümüzde sıkça kullanılsa da kültürümüz bakımından önemli yere sahiptirler. Bu nedenle geleneksel motifleri günümüze taşımak ve aktarmak önemlidir. TRT Çocuk kanalının da benimsemiş olduğu Türk kültürü yapımı çizgi filmler geleneksel motiflerin günümüze aktarılmasında önemli bir role sahip olduğunu söyleyebiliriz. Benimsenen bu anlayış üzerinden yola çıkılarak incelenen çizgi film sahnelerinin içerisinde kullanılan geleneksel motiflerin dekor amaçlı mı yoksa bir hikâye sembolü olarak mı kullanıldığı incelenmiştir.

TRT Çocuk kanalı açıldığı tarihten bu güne kadar üretmiş olduğu çizgi filmler arasından

geleneksel motiflerin kullanıldığı çizgi film sayısının azınlıkta olduğu gözlemlenmiştir. Bunun temel sebebi ise TRT Çocuk kanalının eğitici, öğretici ve eğlendirici çizgi filmler üretmesi olarak yorumlanmaktadır. İncelenen çizgi filmler arasında *Dede Korkut Hikayeleri*, *Keloğlan*, *Maysa Ve Bulut*, *Niloya Ve Yusufname* çizgi filmlerinde geleneksel motif örnek benzerliklerine rastlanmıştır. Bu incelenen çizgi filmlerde geleneksel motiflerin çoğunlukta sahne dekoru olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Resim 2.1.

Yukarıda ki görsel dede korkut çizgi filminin 15. Bölümünden bir sahnesinden alınmıştır. Alınan bu görsel TRT çocuk kanalında 2015 yılında yayınlanan *Dede Korkut* çizgi filmine aittir. Çizgi filmin bu sahnesinde arka planda gözükten eski Türk kültürüne ait çadır bulunmaktadır. Türkler eski çağlardan beri göçebe bir hayat yapısına sahiptir. Çadırlar da göçebe hayatın önemli bir parçasıdır. Arka planda görülen çadırlar da dede korkut filminin Türk kültürünün eski bir parçası vurgulanmıştır. Çadırın dış kısmında geleneksel motif benzerliğine rastlanmaktadır. Çadırın dış kısmındaki bu motifin geleneksel motiflerde ki 'pıtrak' motifi ile benzerliği gözlemlenmiştir. Pıtrak aslında dikenli bir bitkinin adıdır. Motif de ismini buradan almıştır. Pıtrak Motifi Anadolu insanı için kötülüklerden ve nazardan koruyan motif olarak benimsenmiştir. Türk kültüründe hane herkes için özel ve değerli bir anlam taşımaktadır. Bu nedenle bu motifin çadır üzerinde kullanılması da o haneye göz değmemesi veya hane içerisine kötülük girmemesi anlamında kullanıldığı yorumlanabilmektedir. Pıtrak Motifinin çizgi film içerisinde kullanılması çocuklarda hanenin kötülüklerden uzak kalmasının önemini

vurgulamıştır. Sahne içerisine dekorun bir parçası olarak kullanılmıştır. Çizgi film sahnesi içerisine motifin neden kullanıldığı açıklanmasa da anlamı ile kullanıldığı yer bağdaşmaktadır.

Resim 2.2.

TRT Çocuk kanalında 2016 yılında yayınlanan *Keloğlan* masalları adlı çizgi filminden bir görsel alınmıştır. Alınan bu görsel keloğlan çizgi filminin 27. Bölümüne aittir. Keloğlan çizgi filmi içerisinde geleneksel motif örneklerine pek fazla rastlanmamıştır. Çizgi film içerisinde cadı karakterinin evinin duvarında bir geleneksel motif örneği benzerliğine rastlanmıştır. Cadı karakterinin evinin duvarında rastlanılan motif yukarıdaki görselde gözükmektedir. Duvar üzerindeki motifin geleneksel motifler içerisinde nazarlık ve muska motifi ile benzerliği görülmektedir. Her ne kadar bire bir kullanılmasa da geometrik olarak anımsattığı gözlemlenmiştir. Muska ve nazarlık motifi adından da anlaşıldığı üzere nazarın yani kötü gözlerin uzak tutulması anlamına gelmektedir. Bu motifin bir cadı karakterinin evinde kullanılması da anlam bütünlüğü açısından bağdaştığı görülmüştür. Cadı karakteri büyü yapan ve büyülere inanan bir karakterdir. Nazar ise insanlık tarihinde ve Anadolu da yaygın rastlanan bir inanç türüdür. Hatta nazar günümüzde hala inanılmakta olunan bir inanç türleri arasındadır. Nazar motifi her ne kadar sahnede bir dekor olarak kullanılsa da anlamı ve kullanıldığı sahne arasında bir bağ olduğu görülmektedir. Nazar geleneksel bir inanış olarak günümüze kadar aktarılmıştır. Bir çizgi film sahnesi içerisine geleneksel motifin kullanılması TRT Çocuk

kanalının geleneksel motifler ve kültürel değerlere verdiği önemi göstermektedir.

Resim 2.3.

Geleneksel motifler Anadolu insanının yaşantısı boyunca gündelik hayatlarının her alanında kullanıldığı bilinmektedir. Yukarıdaki görsel *Keloğlan* masalları çizgi filminin 'testiyi kurtarıyor' adlı bölümünden alınmıştır. Alınan görsel içerisinde sahnenin sağ tarafındaki kırmızı kilim üzerinde geleneksel motif kullanımına rastlanmıştır. Rastlanılan bu motifin geleneksel motifler içerisinde bulunan Akrep Motifi ile benzerliği görülmüştür. Akrep Motifi Anadolu dokumacılık sanatında genellikle ev kilimlerine işlenen bir motiftir. Bunun nedeni ise akrep motifinin dış tehlikelerden, kötü niyetlerden ve nazar gibi evin içerisine girebilecek olumsuz durumları uzak tutması anlamını ifade ettiğinden dolayıdır. Bu sahne içerisinde de Anadolu'da kullanıldığı gibi evin içerisinde bir kilim üzerinde kullanılmıştır. Sahne içerisine bakılırsa kullanılan motif bir dekor amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Çünkü sahnede geçen olayla kullanılan motifin bir bağlantısının olmadığı görülmüştür. Geleneksel motifler çizgi film sahneleri içerisinde kullanıldıkları her alanda anlamları ile bağdaştırılarak kullanılmamıştır. Bazı sahneler de sadece geleneksel kültür ile çizgi filmleri bağdaştırmak için sahne dekoru olarak da kullanılmıştır.

Resim 2.4.

Yukarıdaki görsel 2012 yılında TRT çocuk kanalında yayına giren *Niloya* çizgi filmine aittir. *Niloya* çizgi filmi içerik olarak bakıldığında Türk aile yapısını yansıtmaktadır. Aile kavramının önemini çocuklara aşılacaktır. Çizgi film içerisinde temel aile yapısı, büyüklere karşı yapılması gereken sevgi ve saygı gibi temel kavramlar işlediği görülmektedir. Yukarıdaki görsel de *Niloya* çizgi filminin bir sahnesinden alınmıştır. Alınan bu görsele baktığımızda ilk olarak bir annenin çocuğuna yemek hazırladığını görmekteyiz. Sahne içerisinde annenin üzerinde bir mutfak önlüğü kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan bu önlük üzerinde geleneksel motif benzeri bir desen kullanılmıştır. Bu desen geleneksel motifler içerisinde bakıldığında geometrik yapı olarak Bereket Motifine benzerliği gözlemlenmiştir. Bereket Motifi mutluluğu, bereketi, bolluğu simgeleyen bir motiftir. Anadolu dokumacılık sanatında da yaygın olarak kullanılan bir motiftir. Bu sahnede Bereket Motifi her ne kadar dekor olarak kullanılsa da kullanıldığı konum bakımından anlamı ile bağdaştığı söylenebilir. Bereket Motifinin bereketi bolluğu simgelemesi ve bu motifin bir mutfak önlüğü üzerine işlenmesi motifin anlamı ve kullanım alanı olarak bir birini tamamladığı görülmektedir. TRT çocuk kanalının geleneksel kültür anlayışını benimsediğini yine *Niloya* çizgi filmi ile bizlere göstermektedir. Geleneksel kültürün sadece yaşam tarzı, inançlar, efsanelerden oluşmadığını çizgi film içerisine küçüğe olsa geleneksel motiflere yer vererek gösterdiğini söyleyebiliriz.

Resim 2.5.

Geleneksel motiflerin geçmişten günümüze kadar uzanan yolculuğunda en değerli eserleri halı ve kilim dokuma sanatında olduğu bilinmektedir. Dokumacılık sanatının hemen hemen her eserinde bir adet geleneksel motife rastlamamız mümkündür. Yukarıdaki görselde de bunun bir örneğini görmekteyiz. Yukarıdaki görsel TRT çocuğun hazırlamış olduğu *Maysa ve Bulut* çizgi filminin ilk adım isimli bölümünden alınmıştır. Bu görsel içerisinde geleneksel motif kullanımı dikkat çekmektedir. *Maysa Ve Bulut* çizgi filmi çocuklar için eğitici bir çizgi film özelliğini taşımaktadır. Sahne içerisinde yerdeki kilim üzerin de kullanılan motif geometrik açıdan Eli Belinde Motifini anımsatmaktadır. Eli Belinde Motifini uğur, bereket, mutluluk ve sevgi gibi anlamlar taşımaktadır. Kullanıldığı sahne açısından bir dekor gibi gözükse de sahne ile bütünleşmiştir. Sahne içerisinde *Maysa* karakterinin kuzuya sarılması, canlandırılan sahne içerisinde mutluluk ve sevgi anlamlarının vurgulanmasıyla bütünleşmektedir. TRT Çocuk kanalının kültürel değerleri yansıtmak açısından kullanmış olduğu bu ifade şekli geleneksel motiflerin günümüze aktarılması yönünde önemli bir rol oynamıştır. Günümüzde kültür aktarımını sağlamak için kullanılacak en doğru yol da kitle iletişim araçlarıdır. Televizyon da bir kitle iletişim aracıdır ve çocukların en sık kullandığı bir teknolojik alettir. Bu nedenle TRT Çocuk kanalı çocuklara kültür aktarımı yapmak için çizgi filmler içerisinde geleneksel motiflere de yer verdiği görülmektedir.

Resim 2.6.

Maysa Ve Bulut çizgi filmi geleneksel motiflerin çoğunlukta kullanan bir çizgi filmidir. TRT Çocuk kanalının yayınladığı çizgi filmler arasında geleneksel motiflerin en sık kullanan çizgi film *Maysa ve Bulut* çizgi filmi olduğu görülmektedir. *Maysa ve Bulut* çizgi filmi Eskişehir'deki Resimli Film Animasyon Stüdyosu tarafından 2013-2014 yıllarında yapılmıştır. Hazırlanan bu çalışma toplamda 5 aylık bir sürede tamamlanmıştır. Çizgi filmde Toroslardaki Akçakoba isimli hayali bir Yörük obasında yaşayan Yörüklerin çeşitli kültürel unsurlarını ve yaşantısını anlatmaktadır. Yörükler göçer hayat tarzını sürdürmektedir. Kökenleri Türk boylarına dayanmaktadır. Genel hayat anlayışları hayvan yetiştiriciliğine dayanmaktadır. Benimsedikleri bu hayat tarzı nedeniyle göçer oldukları kadar savaşçı ve mücadeleci bir yapıya sahiptirler. Bu kültürel yaşantıyı *Maysa ve Bulut* isimli iki küçük çocuk üzerinden yansıtmaktadır. Toroslarda yaşayan bu Yörük karakterlerinin yaşam tarzları tamamen Yörük yaşamı ile aynıdır. İçerisinde bulundurduğu kültürel öğeler sayesinde TRT Çocuk kanalının benimsemiş olduğu kültürel değerlerin aktarımı açısından da önem taşımaktadır. Günümüzde kültürel değerleri çocuklara aktarmanın en önemli yolu da çizgi filmlerdir. Çünkü günümüz çocuklarının teknolojik aletler içerisinde en çok tercih ettikleri alet televizyondur. Çocuklar günlerinin çoğunu çizgi film izlemekle geçirdiği bilinmektedir. *Maysa ve Bulut* çizgi filmi de bu kültürel aktarım anlayışı doğrultusunda önemli bir rol almıştır. Bunu da çizgi filmin içerisinde sıklıkla yer verdiği geleneksel motiflerden anlamaktayız. Hatta geleneksel motiflere o kadar yer vermiştir ki bir bölümün de maysa karakterine ananesi tarafından geleneksel motiflerin önemini anlatan bir bölüm yapılmıştır. Yukarıdaki görsel *Maysa ve Bulut* çizgi filminin 'Bir kalp' isimli bölümünün 3. Dakikası 33. Saniyesinden alınmıştır. Bu sahnede *Maysa* karakterinin ananesi *Maysa* için

geleneksel halı kilim dokuma sanatını kullanarak bir halı dokumaktadır. Bu bölüm geleneksel motiflerin kullanımı açısından en önemli bölüm olduğu görülmektedir. Bölüm içerisinde geleneksel motiflerin sıkça görülmesinin yanı sıra açıklamaları da yapılmıştır. Sahne içerisinde belirtildiği gibi geleneksel motiflerin dokumacılıkta her ilmeğin, her motifin bir hikâyesi bir anlamı olduğu ve insanların doğa yaşantısı ile kurduğu duygusal bağların dokumacılığa yansıtıldığı ifade edilmiştir. Bu açıklamaya *Maysa ve Bulut* çizgi filminin ‘Bir kalp’ adlı bölümünün 6. Dakikası 20. Saniyesinde olduğu görülmektedir. Bölümün bu kısmında *Maysa* karakterinin ananesi geleneksel motiflerin hangi anlamları, duyguları ve özellikleri ifade ettiğini anlatmaktadır. Dokumacılık sanatı Türk kültürünün önemli bir parçasıdır. Geleneksel dokumacılık sanatı gibi önemli bir kültürel değer gelecekte nesille dijital bir platformda aktarılması kültür aktarımı açısından değerli bir adımdır. Geleneksel motiflerin geçmişten günümüze aktarılmasında dijital bir platformun kullanılması motifler ve kültürel değerler bakımından oldukça kıymetli olmuştur. *Maysa ve Bulut* çizgi filmi hem film içeriği ile hem de tekniği bakımından çocuklar tarafından da sevilen bir film olmuştur. Ayrıca bu çizgi filmin tamamen Türk yapım oluşu da hem TRT Çocuk açısından hem de Türk kültürel değerleri açısından önemli bir eser haline gelmiştir.

Resim 2.7.

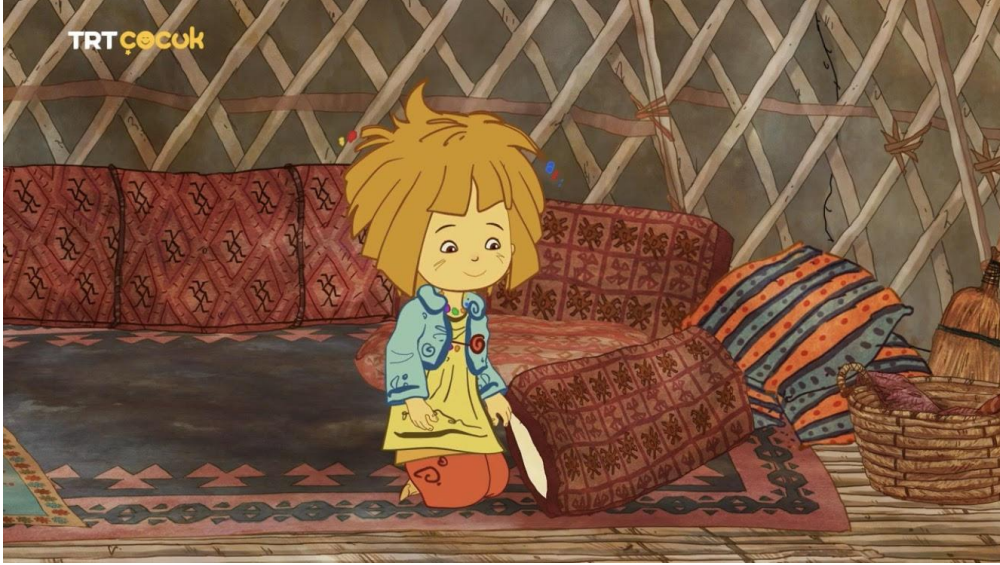
Maysa Ve Bulut çizgi filmi geleneksel motiflerin kullanımı bakımından oldukça zengin bir çizgi film olarak göze çarpmaktadır. Yukarıdaki görsel de *Maysa ve Bulut* çizgi filminden alınmıştır. Alınan bu görsel çizgi filmin ‘bir kalp’ isimli bölümünün 57. Saniyesine aittir. Sahne içerisinde kilim üzerinde görülen motif Bereket Motifi ile benzerliği görülmektedir. Bereket

motifi Anadolu insanının dokumacılık sanatında sıkça kullanılan motifler arasındadır. Bereketi ve bolluğu simgeleyen bu motif sahne içerisinde *Maysa* karakterinin annesinin yemek yaptığı sırada üzerinde durduğu kilimde oluşu ile bağdaşmıştır. Anadolu insanı da Bereket Motifini ürünlerine bereket getirmesi anlamında kullanmıştır. Sahne içerisinde dekor olarak kullanılsa da sahne içerisinde ki olay ile anlamsal bir bütünlük oluşturmuştur.

Resim 2.8.

Maysa Ve Bulut çizgi filminden alınan bu görsel ‘büyük ustanın sazı’ isimli bölümünün 2. Dakikası 46.saniyesine aittir. Görsel içerisinde yeşil renkli yastık üzerinde bir geleneksel motif kullanımı görülmektedir. Kullanılan bu motif Bereket Motifi ile benzerlik göstermektedir. Bereket motifi Anadolu insanın bereket getirdiğine inanılan bir motiftir. Anadolu insanı bu motifi evlerinde sıkça kullanmaktaydı. *Maysa Ve Bulut* çizgi filmi de yörüklerin yaşam tarzını içermektedir. Yörükler de Anadolu da yaşamış toplumdur. Motiflerinde çizgi film içerisinde sıkça kullanılması Anadolu kültürünü yansıttığı görülmektedir. Bu motifin çizgi film içerisinde evin içerisinde kullanılması da Anadolu kültüründen esinlendiği vurgulanmıştır. Yörükler de Anadolu kültüründen gelen bir toplumdur. Bu sahnede kullanılan motif sahne içeriği bakımından dekor olarak kullanılmıştır. *Maysa Ve Bulut* çizgi filmi içerisinde birçok geleneksel motif örneklerine rastlanmıştır. Yukarıdaki görsel içerisinde birkaç farklı geleneksel motif görülmektedir. Sahne içerisinde Yörük yaşantısına ait bir evin içerisi görülmektedir. Kullanılan evin tamamen Anadolu kültürü ile benzediğini görmek mümkündür. Kullanılan motifler Anadolu yaşam tarzının bir göstergesidir. Yörük kültüründe de aynı şekilde geleneksel motif kullanımının oldukça yaygın olduğu görülmektedir.

Resim 2.9.

Maysa Ve Bulut çizgi filminin araştırma kapsamında izlenen bölümlerinin tamamında geleneksel motif kullanımını görmemiz mümkündür. Fakat çizgi filmin araştırma kapsamında izlenen bölümlerin içerisinde geleneksel motiflerin tamamına rastlanmamıştır. Yukarıdaki görsel de *Maysa Ve Bulut* çizgi filminin 'yayla kokusu' isimli bölümünün 9. Dakikası 40. Saniyesine aittir. Sahne içerisinde bir Anadolu kilim dokuması örneği görülmektedir. Kilim üzerinde kullanılan motif literatür taramasında araştırılmış olan geleneksel motifler arasında ki Bereket Motifi ile benzerlik göstermektedir. Bereket Motifi anlam olarak bereketi simgelediği kadar sonsuz mutluluğu da ifade etmektedir. Bereket Motifi Anadolu dokumacılık sanatında kilimlerde ki bordür denilen kenar kısımlarda işlenmektedir. Sahne içerisindeki kilim örneğinde de aynı şekilde kilimin bordür kısımlarında kullanılmıştır. Çizgi filmin sahne içerisindeki olay örgüsü açısından bakıldığında kullanılan motif sahne dekoru olarak görev yapmakta olduğu görülmüştür.

Resim 2.10.

TRT Çocuk kanalında yayınlanan ve araştırma kapsamında sınırlılıklar içerisinde belirtilen çizgi filmler arasında *Yusufname* çizgi filmi de yer almaktadır. Bunun nedeni ise çizgi film içerisinde geleneksel bir motife rastlanmasıdır. *Yusufname* çizgi filmi 17. Yüzyılda yaşayan bir çocuğun maceralarını anlatan bir çizgi filmidir. Bu film çocuklara analitik düşünme, tarih bilinci ve kültürel değerler kazandırmayı amaçladığı görülmektedir. Bu çizgi film de TRT Çocuk'un kültürel değerler anlayışı kapsamında çocuklara Türk içerik sunmayı sağlamıştır. *Yusufname* çizgi filmi 22 Ocak 2023 tarihinde TRT Çocuk kanalında yayına başlamıştır. Filmin ana karakteri olan genç çocuk *Yusuf* ve sütkardeşi *Zehra* ile *Yusufname* isimli kitapta aradıkları maceranın peşine düşmektedirler. Yukarıda ki görsel de *Yusufname* çizgi filminin giriş kısmından alınmıştır. Görsel içerisinde *Yusuf* karakterinin sütkardeşi olan *Zehra*'nın kafasındaki yazma üzerinde geleneksel bir motife rastlanmıştır. Yazma üzerindeki motif literatür araştırmada bulunan Kurt Ağızı, Kurt Dişi Motifi ile benzerlik göstermektedir. Kurt Ağızı, Kurt Dişi Motifi anlamını kurdun özelliklerinden aldığı bilinmektedir. Kurtlar bazı toplumlarda ise güçlü bir yoldaş olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle motifin kullanıldığı yer çizgi film içerisinde dekor olarak gözükse de aslında anlamıyla bütünlük kazanmaktadır. Yani *Yusuf* karakterinin sütkardeşi olan *Zehra* karakterinin yazmasında kurt dişi motifinin olması onun en güçlü, sağlam, korumacı ve cesur bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Çizgi film içerisinde bir animasyon karakterine geleneksel bir motifi işlemek kültürel bir değer açısından oldukça önemlidir. Çünkü çocuklar gördükleri çizgi film karakterinden en kolay etkilenen bir yapıya sahiptirler. Bu nedenle kullanılan motifin anlamıyla karakter arasındaki bağ çizgi film içerisinde önem taşımaktadır. TRT Çocuk kanalının da benimsemiş olduğu kültürel değerleri yaşatma ve geleceğe taşıma anlayışını bu çizgi filmde de bizlere göstermektedir. Türk bir çizgi film olan

Yusuf Name çizgi filmi günümüzde hala TRT Çocuk kanalında yayınlanmaya devam etmektedir.

5. SONUÇ

Yapılan tez çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuç olarak geleneksel motifler kültürümüzün temel olarak geçmişten günümüze kadar uzanan bir tarihe sahip olduğunu görmekteyiz. Batıl inançların ön planda olduğu ve bunu yaşantısına adapte ederek oluşturduğu motifler ve desenler nesillerden nesillere aktararak önemini günden güne arttırmıştır. Toplumun ilerleyen dönemlerinde yaşantısında oluşan tüm olaylardan etkilenmeye devam etmekteydi tarihsel olarak toplumun yaşadığı coğrafyanın da etkisi çok fazladır bu dönemde toplumun yaşadığı tüm ortamlarda inançlarının ve yaşantılarının tüm somut ve soyut yapılarına motifleri ve desenleri aktarmayı başarmıştır. Böylelikle toplumdaki yaygınlığı günden güne artarak devam etmiştir. Bunu da geleneksel motiflerin ilk kullanım alanı ile son kullanım arasındaki konum farklılığından anlayabilmekteyiz. Motiflerin ve desenlerin toplumda bu denli yayılmasının ve etki göstermesinin en büyük nedenleri batıl inançları, toplumsal olayları, coğrafi konumları ve yaşamının her alanında bunlara yer vermesinin etkisi çok büyük olduğu sonucuna varılmıştır. Geleneksel motiflerin ilk kullanım alanı dokumacılık ile başlamıştır. Toplumun o dönemki en önemli sanat eserleri dokumacılık sanatı ile gelişmiş ve etkilediği toplumsal kitle giderek artmıştır. Geleneksel motifler kullanıma başlandığı günden bu yana insan hayatında kendine özgü bir yer edinmiştir. Edindiği bu konum sayesinde Türk kültürünün de önemli yapı taşı olma özelliğini taşımaktadır. Türk toplumunun tarihsel gelişimi sürecindeki her olayın içerisine geleneksel motifler de dahil edilmiştir ve böylelikle sanatsal eserlerde dahil Türk toplumunun geçmişte motifler ve desenler sayesinde bir sonraki nesille daha kalıcı bir şekilde aktarılması sağlanmıştır. Sanatın yaygınlaşması ve sanat eserlerinde geleneksel motiflere yer verilmesi ile birlikte toplumda daha büyük yer kaplamaya başlamıştır. Türk toplumun da motifler ve desenler kültürel eserlerde daima yer almıştır ve böylelikle sanat ile birlikte birbirlerini sürekli olarak gelişim içerisinde bulunmuşlardır. Bu gelişimin sonucunda motiflerin ve desenlerin önemi daha da artmış gelişen teknoloji ile birlikte günümüzde bu kültürel değer topluma aktarılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. TRT'nin kuruluş amaçlarından biri Türk toplumunun tarihsel sürecini topluma aktarmasıdır. Toplumun en küçük yapı taşı olan çocuklarımıza bu süreci anlatmanın ve hitap etmenin en kolay yolu ise çizgi filmlerdir. TRT bu yöntem sayesinde çocuklara çizgi filmler ile bu kültürel değeri aktarmayı hedeflemiştir. Araştırmamızda TRT'nin bu konu ile ilgili örneklerine yer verilmiştir. TRT yaptığı çizgi filmlerde desenler ve motiflerden faydalanarak çocuklara en basit şekilde anlatmayı hedeflemiştir. Böylelikle geçmişten günümüze Türk toplumunun sahip olduğu tüm kültürel desenler ve motifler çocuklara aktarılmıştır.

KAYNAKLAR

Abalı, N. (2012). Türkiye’de animasyonun dünü ve bugünü. *Bilişim Dergisi*, 147, 106-112.

Alicenap, Ç. T. (2015). KÜLTÜREL MİRASIN ÇİZGİ FİLM SENARYOLARINDA KULLANILMASI. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (37), 11-26.

Arda, Z. C. (2013). Anadolu ve Avrupa Mitolojisinde İçerik ve Motif Karşılaştırması. *TÜRK KÜLTÜRÜ VE HACI BEKTAŞ VELİ ARAŞTIRMA DERGİSİ*.

ARIKAN, A. (2002). Yedi oniki yaş grubu çocuklara çizgi film yöntemi ile müze eğitiminin verilmesi. *Selçuk İletişim*, 2(3), 22-29.

Aslan, E. (2015). *Keloğlan animasyon filmi örneğinde kültürel animasyon ve kültür ekonomisi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Atan, U. (1995). Animasyonun kültür aktarımındaki yeri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi*.

Aykanat, T. (2012). GELENEKSEL ANLATI FORMLARI OLARAK MESNEVÎLER VE KLÂSİK AŞK MESNEVÎLERİNİN MOTİF YAPISI. *Electronic Turkish Studies*, 7(4).

Berber, A., Anılan, B., Odabaş, İ. N., & Alkan, D. (2019). Fen bilimleri öğretmen adaylarının eğitimde çizgi filmin kullanımına ilişkin görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 465-492.

Cebeci, A. (2018). Yerel Motif Yorumları.

ÇEVİK, Ö. G. İ. F. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL ANLATILARIN KORUNMASINDA CANLANDIRMA FİLM KULLANIMI Öz.

Demir, R. (2019). *Türkiye’de çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerde dini ve kültürel değerler eğitimi* (Doctoral dissertation, Sakarya Üniversitesi (Turkey)).

Deniz, A. (2021). Yerli yapım çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet eşit (siz) liği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(43), 6942-6979.

Dizel, T., & Özkaya, K. (2019). GELENEKSEL TÜRK MOTİFLERİNİN BAZI ÖRNEKLERİNİN MARKETRİ (KAKMACILIK) TEKNİĞİYLE MOBİLYA VE AHŞAP YÜZEYLERDE UYGULANMASI. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 261-279.

Doğan, M. & Doğan, C. (2005). Yörüklerin Hayat Tarzı . *Journal of Social Policy Conferences* , 0 (49) , 0- . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/897/10043>

Dönmez, C., & Yeşilbursa, C. C. (2014). Kültürel Miras Eğitiminin Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutumlarına Etkisi. *İlköğretim Online*, 13(2).

Erbek, M. (2002) *Çatalhöyük’ten günümüze Anadolu motifleri*, kültür ve turizm bakanlığı, Ankara

- Erdogan, E., & Cavli, E. (2019). Investigation of Organizational Commitment Levels of Physical Education and Classroom Teachers. *Universal Journal of Educational Research*, 7(1), 259-265
- Fedekar, P. (2011). ÇİZGİYİ AŞANLAR: CİLLE TÜRK MİTOLOJİSİNİN ÇİZGİ FİLMDE KULLANILMASI VE ULLANILMASI VE ÇİZGİ FİLMLE AKTARILMASI . *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* , 11 (1) , 107-119 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/egetdid/issue/34444/380521>
- Güler, D. (1989). Çocuk, televizyon ve çizgi film. *Kurgu*, 5(1), 144-158.
- Halaç, H. H., & Baran, H. (2018). GELENEKSEL GİYSİLERDE VE TARİHİ YAPILARDA SÜSLEME MOTİFLERİ: ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2813-2832.
- İslim, F., & KILIÇARSLAN, H. Maysa ve Bulut Çizgi Dizisi Yapıcı Eleştiri Bölümünün Geleneksel Dokuma Kültürü Açısından İncelenmesi. *Art-e Sanat Dergisi*, 13(25), 422-442.
- İŞLER, E. İ. K. KÜLTÜREL EKME KURAMI BAĞLAMINDA TÜRKİYE ÜRETİMİ ÇİZGİ FİMLER ve ÇOCUK BİLİNCİNİN İNŞASI. *İletişim ve Diplomasi*, (2), 65-80.
- Kaba, F. (2002). Türkiye'de Çizgi Film: Gelişimi ve Eğitimi.
- Kaba, F. (2014). ÇİZGİ FİMLERDE GRAFİK İFADE VE KONU AÇISINDAN KÜLTÜREL ETKİLER: TÜRK ÇİZGİ FİLM ÖRNEKLERİ. *Selçuk İletişim*, 8(3), 163-181.
- Kara, B. (2016). ÇİZGİ FİLMİN SOSYOLOJİK ANATOMİSİ PEPE ÖRNEĞİ . *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi* , 1 (2) , 14-22 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/turksosbilder/issue/26907/282882>
- KARADAL, M. Ş. (2018). Türk Resminde Geleneksel Motifler. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 2(3), 247-264.
- KARKIN, A. M., & Ünal, İ. M. İ. K. Sosyo-Kültürel Yönüyle Çizgi Film Müziği. *Sanat Dergisi*, (24), 1-16.
- Kaymak, N., & Özçelik, A. D. Ö. (2020). Evrensel değerler üzerine bir inceleme: Vikingler çizgi film örneği. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 26-43.
- KÖKTÜRK, M. (2013) Kültür Sosyolojisinin Temel Meseleleri. In Alver, K. Ve Doğan, N. (Edt.), *Kültür Sosyolojisi*, (s. 13-46). Ankara: Hece.
- Köşklü, Z., & KINDİĞİLİ, M. L. (2018). Geleneksel Erzurum Evlerine Bir Örnek: Yaşar İkizler Evi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (63), 685-704.
- Mutlu, H. (2021). Çizgi Dizilerde Giriş Jeneriği Tasarımı Ve JRR Tolkien'in “Ham'li Çiftçi Giles” Öyküsü İçin Bir Uygulama.
- ÖZDEMİR, B. D., & ÖNK, Ü. Y. (2020). Yerli Çocuk Çizgi Filmlerinde İdeolojik Bir Söylem Olarak Yaşlılık: TRT Çocuk Örneği. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (36), 161-185.
- ÖZKOCA, B. GÜNÜMÜZDE ÜRETİLEN DÖŞEMELİK KUMAŞLARDA GELENEKSEL

TÜRK MOTİFLERİNİN KULLANIMI. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 3(5), 67-86.

Sadiođlu, Ö., Turan, M., Dikmen, N. D., Yılmaz, M., & Muhtar, Y. Ö. (2018). CARTOONS IN VALUES EDUCATION: EXAMPLE OF RAFADAN TAYFA. *Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE)*, 19(3).

SELÇUK, K., & YURTTAŞ, H. (2021). Doğu Karadeniz Bölgesi Kirkitli Dokumalarında Geometrik Ve Bitkisel Motiflerden Örnekler. *Art-Sanat Dergisi*, (15), 287-315.

Şenler, F. (2005). Animasyon tarihi, teknikleri ve Türkiye'deki yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (3), 99-114.

TAŞ ALİCENAP, Ç. (2015). KÜLTÜREL MİRASIN ÇİZGİ FİLM SENARYOLARINDA KULLANILMASI. *Journal of Türklük Bilimi Arastırmaları*, 20(37).

TEKKILIÇ, E. İ., SOYSALDI, A., & KILIÇ, Ö. GELENEKSEL TÜRK MOTİFLERİNİN EV TEKSTİLİ TASARIMINDAKİ UYGULAMA ALANLARI. *Akademik Sanat*, 1(1), 12-19.

Türkmen, N. (2013). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 139-158.

UĞURLU, S. S. (2021). GELENEKSEL DOKUMALARDA MOTİF-DESEN BAĞLANTILARI. *Kesit Akademi Dergisi*, 7(27), 160-175.

Üçer, K. (2019). Kültürel Mirasımızda Geleneksel Türk Sanatları Bağlamında" Motif" Okumaları. *Art-e Sanat Dergisi*, 12, 76-85.

Yazıcı, E. , Yaman Baydar, İ. & Kandır, A. (2019). Çizgi Film ve Çocuk: Ebeveyn Görüşleri . Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi , 10 (1) , 10-19 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/aduefebder/issue/46411/501217>

Yetim, F., Köklü, H., & Özdemir, M. (2008). Yeniçağa ilçesi ve Dereköy'de geleneksel kadın kıyafetleri ve süslemeleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(17), 159-168.

ZOR, S. D. (2017). YÖRÜK ÇİZGİ FİLMİ "MAYSA VE BULUT" UN GİYSİ ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Emirhan ZAFER

Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2023
Lisans	Giresun Üniversitesi	2020
Lise	Akçaabat Güzel Sanatlar Lisesi	2016

